

Ed. Kotosen väläkysymys.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että ed. Kotosen väläkysymykseen, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, on yhtynyt 26 edustajaa, ja tulen saattamaan sen asianomaisen hallituksen jäsenen tietoon.

Uusia jäseniä valiokuntiin.

Valisijamiehiltä on saapunut kirjelmä, joka luetaan.

Sihteeri lukee:

Eduskunnan valitsijamiehet.

Helsingissä huhtikuun 24 päivänä 1919.

Eduskunnalle.

Eduskunnan valitsijamiehet saattavat täten kunnioittaen eduskunnan tietoon, että valitsijamiehet tänään pitämässään kokouksessa ovat valinneet ministeri Alkion tilalle varsinaiseksi jäseneksi perustuslakivaliokuntaan ed. A. Pesosen, sekä ministeri Alkion tilalle varsinaiseksi jäseneksi ulkoasiainvaliokuntaan ed. Kokon ja varajäseneksi ministeri Luopajärven tilalle ed. Raatikaisen sekä valtiovarainvaliokunnan ministerien Kallion, Luopajärven ja Ramsayn tilalle varsinaisiksi jäseniksi ed. Arffman, P. V. Heikkinen ja af Forselles sekä varajäseniksi samaan valiokuntaan ed. Arffmanin ja P. V. Heikkisen tilalle ed. Lohi ja Kärki sekä maatalousvaliokuntaan varsinaiseksi jäseneksi ed. Hahlin tilalle ed. Hanhisalon.

Valitsijamiesten puolesta:

K. A. Lohi.

J. P. Kokko.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:**1) 1917 vuoden toisilla valtiopäivillä lepäämään jätetty esitys Suomen Hallitusmuodoksi**

esitellään ainoata käsittelyä varten.

Puhemies: Ensin sallitaan asiassa keskustelu. Kun se on julistettu päättyneeksi, on asiassa toimitettava lippuäänestys. Jos vähintään

2/3 annetuista äänistä on kannattanut lakiehdotuksen hyväksymistä, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n mukaan hyväksytty, muutoin hylätty.

Keskustelu menettelytavasta:

Ed. Estlander: Av talmannens meddelande framgår att presidiet ansett, att omedelbar behandling av detta över de nya valen vilande ärendet kunde och borde ske. Enligt min tanke är frågan om förfarandet härvidlag dock tvivelaktig. På grund av 58 § L. O. synes mig, att det vore riktigare, att detta ärende skulle, såsom där står, betraktas såsom vid denna lantdag inkommet och remitteras till utskottsbehandling. Av 60 § framgår visserligen sedermera, att utskottsbehandlingen endast skulle bestå i att tillstyrka eller avstyrka det vilande förslaget oförändrat, men det synes vara oformligt, att ett ärende, som efter nya val är eller dock kan förutsättas vara fullkomligt obekant för en del av lantdagens medlemmar, skulle mot all övrig praxis i lantdagens behandling utan förberedande utskottsremiss. Jag förbiser härvid icke, att senare satsen i 58 § synes giva vid handen, att endast sådana förslag skulle betraktas, såsom inkomna vid denna lantdag, i vilka ändring kunde äga rum, medan enligt 60 § vilande förslag angående grundlag borde oförändrade antagas. Men detta är enligt min tanke icke en nödvändig slutsats. 58 § innehåller snarast ett allmänt stadgande och omfattar såväl sådana ärenden, där icke ändringar kunna av lantdagen vidtagas, som också sådana, där dylika äro möjliga. Då saken emellertid måste anses vara tvivelaktig, synes det mig att frågan, huruvida detta ärende bör remitteras eller ej, borde överlämnas till grundlagsutskottets bedömande, och ber jag härom få väcka förslag.

Ed. Schaubman: Jag avstår från ordet, tills den av hr Estlander väckta frågan om sättet för behandlingen av ärendet avgjorts, men ber jag få tillägga, att jag för min del hyser samma uppfattning i denna fråga som lantdagsman Estlander.

Puhemies: Understödde ldgm Schaubman ldgm Estlanders förslag? (Kannattiko ed. Schaubman ed. Estlanderin ehdotusta?)

Ed. Schaubman: Ja, herr Talman.

Ed. R. Erich: Minunkin täytyy havaita, että valtiopäiväjärjestyksessä ei ole säännöstä, joka suoraan olisi tähän tapaukseen sovelletta-

vissa. Kysymyksen ratkaisu joutuu riippumaan tulkinnasta. Mutta valtiopäiväjärjestyksen yleisistä periaatteista voidaan minun mielestäni päätellä, että tällaista kysymystä, joka on saanut alkunsa esityksestä, ei voida ratkaista ilman valiokuntavalmistelua näillä valtiopäivillä, joihin se on jäänyt lepäämään. Valtiopäiväjärjestyksen 54 §:ssä sanotaan: „Keisarin ja Suuriruhtinaan, siis hallituksen, esityksiä, niin myös valtiopäivillä tehtyjä eduskuntaesityksiä alköön otettako lopullisesti käsiteltäväksi, ennenkuin valiokunta on niistä antanut mietintönsä.” Tämäkään säännös ei ole suorastaan sovellettavissa tähän tapaukseen, joka nyt on kysymyksessä, mutta se viittaa siihen, että milloin esitystietä nostettu kysymys joutuu eduskunnan käsiteltäväksi, ei sitä ole otettava lopullisesti ratkaistavaksi, ennenkuin asianomainen valiokunta on siitä antanut lausuntonsa. Eikä minun luullakseni voida edellyttää, että valtiopäiväjärjestys olisi tarkoittanut, että lepäämään jätetty perustuslakiehdotus olisi käsiteltävä niin pintapuolisesti, ettei valiokunta ensinkään tulisi antamaan siitä lausuntoa. Kun on kysymyksessä lakiehdotus, jonka merkitys on niin suuri, että se valtiopäiväjärjestyksen nojalla säännönmukaisesti, nim. ellei sitä ole julistettu kiireelliseksi, jääpi lepäämään uusien vaalien jälestä kokoontuviin valtiopäiviin, niinkuin juuri perustuslakiehdotuksista on säädetty, niin luulen, ettei olisi sopusoinnussa valtiopäiväjärjestyksen tarkoituksen kanssa, jos tällainen lepäämään jätetty lakiehdotus otettaisiin käsiteltäväksi ilman edelläkäypää valiokuntavalmistelua. Niinkuin tässä jo aikaisemmin on keskustelussa huomautettu, ei voida olettaa sen eduskunnan, joka uusien vaalien jälestä kokoontuu, olevan asiaan niin perehtyneen, että se olisi valmis sitä välittömästi ratkaisemaan, vaan on sekin sen selvityksen tarpeessa, minkä valiokunta voipi tarjota. Minulla on sitävastoin suuria epäilyksiä siitä, että 58 §:ssä oleva määräys antaisi johtoa tämän kysymyksen ratkaisuun. Minun nähdäkseni on tätä pykälää laadittaessa ajateltu ainoastaan tavallisia lakiehdotuksia, varsinkin kun säädetään, että lepäämään jätettyä ehdotusta on käsiteltävä niinkuin uutta ehdotusta, mikä tietysti ei pidä paikkaansa lepäämään jätettyyn perustuslakiehdotukseen nähden, koska sitä ei ainakaan kaikin puolin käsitellä niinkuin uutta ehdotusta siihen kun ei voida muutoksia tehdä. Siksi epäilen, että 58 § antaa meille mitään varsinaista johtoa tämän kysymyksen ratkaisuun, mutta katson sen sijasta, että 54 §:ssä julkilausuttu periaate, vaikkei se tarkoita suorastaan tällaista tapausta, kuitenkin antaa sen verran johtoa, että siitä voimme päätellä, että valtiopäiväjärjestyksen

yleisten periaatteiden mukaan valiokuntavalmistelu on tällaisessa kysymyksessä tarpeen.

Ed. R i t a v u o r i: Esillä oleva esitys tarkoittaa monarkisen hallitusmuodon säätämistä. Kaikilla edustajilla on tähän kysymykseen nähden epäilemättä varma kanta. Onhan eduskuntavaalit melkoiseksi osaksi toimitettu tämän kysymyksen pohjalla. Eduskunta sentähden tuskin kaipa perustuslakivaliokunnan lausuntoa voidakseen esityksestä lopullisesti päättää.

Valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n mukaan on lepäämään jäänyt perustuslakiesitys ensimmäisillä uusien vaalien jälkeen kokoontuvilla valtiopäivillä muuttamatta hyväksyttävä tai hyljättävä. Mainitussa pykälässä ei edellytetä että esitystä käsiteltäisiin 58 §:n mukaisesti kuten uutta ehdotusta, vaan siinä nimenomaan kielletään lepäämään jäänyttä ehdotusta siten käsittelemästä. Uuteen esitykseen voidaan muutoksia tehdä, uuden esityksen käsittelyä määrittelevät säännökset, etenkin V. J:n 57 §:n 3 momentissa, nimenomaan edellyttävät muutoksia tehtävänkin; mutta lepäämään jääneeseen perustuslakiesitykseen ei saa muutoksia tehdä. Sitä ei niin ollen voida käsitellä kuten uutta esitystä. Sen käsittelyyn nähden on voimassa vain mitä 60 §:ssä säädetään. Tämä säännös käsittääkseni estää käsittelemästä esitystä siinä järjestyksessä kuin ed. Estlander on tahtonut.

Varhemmin on lepäämään jätetty perustuslain luontoinen esitys ollut käsiteltävänä 1917 vuoden ensimmäisillä valtiopäivillä, jolloin esitys koski vuokraolojen järjestelyä. Esitystä ei käsitelty kuten uutta esitystä, vaan se otettiin eduskunnassa ainoaan käsittelyyn, jolloin ainoastaan maatalousvaliokunnalta lausunto vaadittiin siitä, olisiko esitys hyljättävä vai hyväksyttävä.

Ed. K o t o n e n: Yhdyn pääasiassa siihen käsitykseen, minkä edellinen puhuja asian oikeudellisesta puolesta täällä esiintoi. Valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n ensimmäisen momentin mukaan ei eduskunnalla enää voitane katsoa olevan asiaa muuta tehtävää kuin menetellä niin kuin herra puhemies on ehdottanut meneteltäväksi, nimitäin että kun mahdollinen keskustelu asiassa on julistettu päättyneeksi, toimeenpannaan lippuäänestys asetusehdotuksen joko hyväksymisestä tai hylkäämisestä sellaisena miksi se asian toisessa käsittelyssä on päätetty. Asian enempiin käsittelyyn ryhtyminen sen tällä asteella ollessa johtaisi menettelyyn, josta valtiopäiväjärjestyksessä ei ole, niinkuin ed. Erich myönsi, mitään säännöksiä annettu ja jolle siis voitaisiin etsiä tu-

kea vain joko enemmän tai vähemmän mielivaltaisesta tulkinnasta. Mutta kun otetaan huomioon, että asian toinen käsittely on kerran julistettu päättyneeksi ja ettei siis valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n 4 momentti ole tähän tapaukseen sovellettavissa, ei liene mahdollista tulkinnankaan avulla johtua muuhun tulokseen kuin siihen, että eduskunnan tehtävänä nyt on vain keskustelun päätyttyä äänestää asetusehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n sanamuotoakaan verrattuna 58 §:n säännöksiin ei näytä muunlaiselle menettelylle antavan tukea. Minä huomautan erikoisesti että 58 §:ssä nimenomaan sanotaan, miten asian käsittely siinä pykälässä edellytetyssä tapauksessa on tapahtuva. Jos lainsäätäjä olisi ajatellut että myöskin perustuslakiasioissa, joista 60 §:ssä säädetään, muu käsittely kuin äänestys toimitettaisiin, niin odottaisi että myöskin tässä pykälässä tuotta käsittelytavasta olisi annettu joitakin määräyksiä. Pidän siis, niinkuin sanoin, puhemiehen asiasta esittämää kantaa ainoana valtiopäiväjärjestyksen mukaisena.

Ed. Estlander: Jag begärde ordet för att så fort som möjligt kunna rätta det missförstånd, till vilket lantdagsman Ritavuori gjorde sig skyldig, då han trodde, att mitt förslag gick ut på att detta ärende skulle remitteras till utskott. Mitt förslag gick ut på någonting helt annat, nämligen att frågan, huruvida sådana ärenden som dessa böra behandlas av utskott, skulle överlämnas till grundlagsutskottets utredning. Herr Ritavuori har meddelat ett synnerligen betydelsefullt och intressant faktum, nämligen att det enda prejudikat, som föreligger i ett ärende som detta, går ut på att lantdagen har till utskott remitterat detta ärende.

Ministeri Kallio: Maallikkona on paha sekaantua keskusteluun, jossa lakimiehet väittelevät lakipykäläin tulkinnasta. Mutta kyllä minä ymmärtäisin myöskin 58 §:n sillä tavoin, että asia on käsiteltävä aivan puustavillisesti, niinkuin tässä sanotaan, että asiaa on käsiteltävä niinkuin uutta ehdotusta, sillä toisessa osassa tässä pykälässä sanotaan: älköön ehdotusta kuitenkaan enää jätettävä lepäämään ellei siihen ole tehty muutoksia. Muutoksia eivät voi tehdä muut taas kuin valiokunta. Näin ollen minusta näyttäisi, että se olisi käsiteltävä niinkuin uusi asia, huomioonottamatta sitä, että tässä asiassa, joka nyt on käsillä, eduskunta on kyllä kypsä lausumaan hylkäävän kantansa.

Ed. R. Erich: Minä tahdon ainoastaan mielihyvällä todeta, että se ennakkotapaus, johon ed. Ritavuori on viitannut, täydellisesti tukee sitä mielipidettä, jonka minä esitin, nimittäin että tällainen ehdotus ei olisi otettava käsiteltäväksi ilman edelläkäypää valiokuntavalmistelua.

Ed. Wuorimaa: Valtiopäiväjärjestyksen 57 ja 58 §:t koskettelevat tavallisia lakiehdotuksia. Vasta 60 §:ssä puhutaan perustuslainluontoisista laeista. Ja sentähden 58 §:ää ei voi ollenkaan sovitaa nyt kyseessäolevaan asiaan, joka on perustuslainluontoinen. Niinkuin täällä jo on sanottu niin 60 §:n ensimmäisen momentin lopussa sanotaan selvästi, että lakiehdotus on silloin muuttamatta hyväksyttävä päätöksellä, jota on kannattanut $\frac{2}{3}$ annetuista äänistä. Täällä on kyllä väitetty, että eduskunnan uudet jäsenet eivät tuntisi tätä lakiehdotusta, joka nyt on kysymyksessä, mutta on myöskin jo edelleen huomautettu, että täällä onkin kysymys siitä, onko valittava monarkkinen hallitusmuoto vai ei, ja sitä varten on eduskunnan jäsenet pääasiallisesti tähän eduskuntaan valittu ja heillä on siis tästä täydellinen tieto. Olen siis sillä kannalla, minkä puhemiesneuvosto on tässä asiassa esittänyt.

Ed. Kotonen: Minun piti oikeastaan ministeri Kallion lausunnon johdosta vain huomauttaa, että herra ministeri ei ollut lukenut 60 §:ään asti valtiopäiväjärjestyksestä ja siitä johtui hänen lausuntonsa.

Ed. Wuokoski: Ed. Erichin lausunnon johdosta pyydän huomauttaa että eduskunnallahan on tietysti lupa tämänluontoinen asia lähettää valiokuntaan lausunnon saamista varten, siihen nähden olisiko se hylättävä vai hyväksyttävä. Mutta jos eduskunta on valmis tekemään päätöksensä ilman valiokunnan lausuntoa, niin tämä ilmeisesti on myöskin oikein.

Ed. Piitulainen: Koska tämä eduskunta on valittu tämän hallitusmuotokysymyksen merkeissä, niin se jo riittää hylkäämään tämän ehdotuksen.

Ed. Setälä: Minun ymmärtääkseni ei ole kysymys siitä, onko eduskunta kypsä tätä asiaa ratkaisemaan, vaan kysymys on siitä, mikä valtiopäiväjärjestyksen säännösten mukaan on oleva tämän asian oikea käsittelyjärjestys. Minun mielestäni on ainakin se selvää, että sekä valtiopäiväjärjestyksen yleinen henki että myöskin entinen praxis selvästi viittaavat siihen, että asia ai-

nakin olisi lähetettävä valiokuntaan. Mutta minä en usko, että ed. Kallion lausuma mielipide aivan ilman muuta voidaan lykätä syrjään viittaamalla, että ministeri Kallio ei ole lukenut valtiopäiväjärjestyksen 60 §:ää, jossa muka vasta perustuslaeista puhutaan, sillä tässä on välillä myös 59 §, joka kannattaisi lukea. Se kuuluu näin: „Lepäämään jäänyt ehdotus ei estä antamasta uutta esitystä eikä tekemästä eduskuntaesitystä asiasta, jota ehdotus koskee.” Siinä on — jo ennen 60 §:ää — ainakin pykälä, jonka on katsottu koskevan perustuslakiasioita yhtä hyvin kuin muitakin. Ja tähän nähden on käytäntö varma, että nimittäin on annettu uusia esityksiä perustuslakiasioista, vaikka ennestään lepäämään jätetty ehdotus on ollut olemassa, niinkuin tämän päivän esityslista todistaa. Minusta asia ei ole ainakaan niin täysin selvä kuin eräät puhujat ovat esittäneet. Jonkunmoinen selvitys siitä olisi paikallaan.

Ed. Kotonen: Ainakaan ei kukaan voi väittää, että puhemies ehdottama menettelytapa olisi valtiopäiväjärjestyksen vastainen, ja sen tähden sitä voidaan ilman muuta seurata. Mitä 58 §:n tulkintaan tulee, niin huomautan, että myöskin ed. R. Erich aikaisemmin on lausunut jyrkästi sen mielipiteen, että se ei ole tähän tapaukseen sovellettavissa. Nyt hän vain lausui siitä vakavia epäilyksiä.

Ed. Kaila: Koska joka tapauksessa näkyy olevan epäselvää tai epätietoista, mitenkä lepäämään jätettyjä, perustuslakimuutoksia koskevia, lakiehdotuksia on käsiteltävä, niin minä kannatan ed. Estlanderin ehdotusta, että nämä kaikki kysymykset lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan selvityksen saamista varten.

Ed. Niukkanen: Minä myöskin totean sen, että puhemies menettelyä vastaan ei ole esitetty mitään päteviä perusteluja. Kysymys on siis yksinkertaisesti niistä muodoista, joita tässä juhlallisessa hautausoimituksessa noudatetaan, toisin sanoen haudataanko niinkuin sanotaan, „koulun kanssa” vai ko yksinkertaisilla menoilla. Minä olen myöskin sitä mieltä, että nämä esitykset eivät ansaitse sitä muistokirjoitusta, minkä perustuslakivaliokunta tulisi niihin liittämään, vaan voidaan ne käsitellä sillä tavoin kuin puhemies on ehdottanut.

Ed. Lohi: Minun mielestäni on selvää, että perustuslain säätämistä koskee ainoastaan 60 § eikä ensinkään 57 ja 58 §:t, nim. silloin kun perustuslakikysymys on lepäämään jäänyt. Sen-

tähden ei tämä 60 § ainakaan velvoita siihen, että olisi vaadittava valiokunnan lausuntoa sen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Voidaan kyllä tulkita sillä tavalla, että eduskunta on oikeutettu lausunnon asianomaiselta valiokunnalta hankkimaan, mutta tämäkään ei sisällä sitä, että ehdotusta käsiteltäisiin niinkuin uutta ehdotusta, josta säädetään 58 §:ssä. Mutta niinkuin edellinen puhuja huomautti, tämä asia on sitä laatua, että tämä ei enää kaipaa sitä selvitystä eikä sitä kunniaa. Minä hyväksyn täydellisesti puhemiesmenettelyn.

Keskustelu menettelytavasta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Vastoin puhemiesneuvoston ehdotusta on ed. Estlander ehdottanut, että eduskunta päättäisi pyytää perustuslakivaliokunnan lausuntoa siitä, onko senlaatuista asioita kuin esillä oleva pyydetty perustuslakivaliokunnan lausuntoa vai ei.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Äänestys on siis toimitettava.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puhemies ehdottaman menettelytavan, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 138 „jaa” ja 43 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä puhemiesneuvoston ehdotuksen asiassa. Halutaanko itse asiassa keskustelua?

Keskustelu:

Ed. Schaubman: Jag har endast tänkt framhålla några omständigheter, som stå i samband med tillkomsten av det föreliggande förslaget, det första av de vilande förslagen till regeringsform.

Ett av de verksammaste medel, som den dåvarande regeringen använde för att söka genomdriva den monarkiska regeringsformen, var åberopandet av Tysklands önskningsar. Den 17 juli 1918, tre dagar efter det lantdagen med en mycket obetydlig majoritet föredragit det monarkiska regeringsformsförslaget framför det republikanska, meddelade utrikesministern Stenroth lantdags-

grupperna, att tyska ministern i Helsingfors lämnat senatens ordförande Svinhufvud följande officiella meddelande: „Tyska regeringen anser, att ur Finlands och ur de ömsesidiga intressenas synpunkt den monarkiska styrelseformens i kraft trädande är ändamålsenligast.” Min uppgift om detta meddelande har jag från ett cirkulär, som utfärdats av en kommitté, som kallar sig „Nuoren Suomen turvaamiskomitea”, och cirkuläret är undertecknat av kommitténs ordförande, professor Suolahti, som numera sitter i lantdagen.

Emellertid har detta meddelande senare blivit på ett mycket viktigt sätt kompletterat genom ett uttalande, som tyska rikets statssekreterare för utrikesärenden v. Hintze avgav uti tyska riksdagens Hauptausschuss, huvudutskott, den 24 september 1918. Tyska utrikesministern yttrade i sitt tal: „Finlands regering har vänt sig till Tyskland med en anhängan att få till sin regent en prins från ett av våra kungliga hus, nämligen Kejsarens son. Hans Majestät Kejsaren har av särskild anledning icke känt sig hugad att samtycka till denna anhängan. Man har sagt den finska regeringen, att frågan om regeringsformen är den finska regeringens egen angelägenhet. På finska regeringens önskan (auf Wunsch der finnischen Regierung) hava vi låtit vårt sändebud halvofficiellt (halbamtlich) meddela, att det icke kan bliva tal om något slags inblandning från vår sida i fråga om regeringsformen, men att man i Tyskland likväl med sympati skulle hälsa bevarandet av en konstitutionell monarki.” Av detta officiella uttalande av tyska utrikesministern framgår för det första, att Finlands dåvarande regering, innan frågan om regeringsformen ännu var avgjord, vände sig till tyska kejsaren med anhängan om att få en av hans söner till kung i Finland. För det andra framgår av v. Hintzes förklaring, att vår regering uti en rentinre finsk angelägenhet anhängit om en främmande makts, Tysklands, uttalande för att kunna påverka lantdagen i den av regeringen önskade riktningen. För det tredje framgår av förklaringen, att den version av tyska regeringens framprovocerade uttalande, som meddelades lantdagsgrupperna — såvida den uppgift, på vilken jag stött mig, är riktig — icke var densamma, som tyska regeringen officiellt meddelade vår regering.

Jag hade tänkt, för den händelse att det vilande förslaget hade blivit remitterat till grundlagsutskottet, anhänga om att grundlagsutskottet ville fästa sin uppmärksamhet vid denna sak och av regeringen infordra alla protokoll och handlingar, som tillkommit i ärendet, icke blott för att bringa fullständig klarhet i saken, utan också

för att granska lagenligheten av den embetsåtgärd, som låg till grund för Tysklands inblandning i denna rent finska angelägenhet. Det är nämligen att märka, att vid tidpunkten för vår regerings hänvändning till den tyska regeringen lagen angående ansvarighet för ämbetsåtgärder, som styrelseledamöterna vidtagit, redan hade trätt i kraft. Såsom sakerna nu ligga, och då frågan kommer att redan vid detta plenum direkt avgöras, har jag intet särskilt yrkande att göra. Jag behöver knappast meddela, att jag för min del kommer att rösta nej, alltså för förkastande av det vilande förslaget.

Ed. S e t ä l ä: Minäkin puolestani olisin hyvin utelias näkemään niitä asiakirjoja, joita ed. Schaudman on olettanut olevan tässä asiassa. Minulle ainakin nuo sekä asiakirjat että keskustelut, joita ed. Schaudman edellyttää hallituksessa pidetyn, ovat aivan tuntemattomia. Hän mainitsikin, että Saksan ulkoministeri Hintzen lausunto, jos minä oikein kuulin, oli 24 päivästä syyskuuta, jolloin eduskunta oli jo päätöksensä tehnyt. Ei ole siis tässä mitään selvitystä siitä, oliko ministeri Hintzellä ollut muistissansa, mikä on tapahtunut ennen ja mikä on tapahtunut jälkeen, ja ovatko ylipäänsä ne tiedot, joita ministeri Hintze lausunnossaan on antanut, aivan täsmälliset. Siinä mainittiin m. m., että Suomen hallitus oli muka pyytänyt jonkunmoista lausuntoa ja painostusta Saksan hallituksen puolesta Suomen hallitusmuotoasiassa. Siihen katsoen minä ainakin puolestani saatan vakuuttaa, etten ole milloinkaan ollut läsnä missään semmoisessa hallituksen istunnossa, jossa tällaisesta olisi päätetty tai jossa olisi edes keskustelua tällaisesta asiasta ollut. Myöskään se sähkösanoma, joka mainittiin, jonka Saksan tšekäläinen ministeri antoi ulkoministerille — sen meidän ulkoministerimme todellakin on esittänyt ryhmille —, sekään ei milloinkaan ole ollut keskustelun alaisena hallituksen istunnoissa. Se saapuikin aivan viimeisenä päivänä ja esiteltiin ryhmille välittömästi. Minulla ei tietysti ole mahdollisuutta arvostella, oliko ministeri von Brück'in sähkösanoma niiden ohjeiden mukainen, joita hän oli hallitukseltaan saanut vai ei. Joka tapauksessa on se syytös, että hallitus olisi ryhtynyt minkäänlaisiin toimiin pyytääkseen jonkinmoista painostusta Saksan hallituksen puolelta taikka myöskään pyytännyt jonkinlaista ehdokasta Suomen hallitsijaksi, ennenkuin eduskunta oli tehnyt asiasta päätöksensä, aivan kerrassaan perätön — sen minä puolestani saatan vakuuttaa.

Ed. W u o r i m a a: Edellisen edustajan pu-

heen johdosta pyydän häneltä kysyä, onko se sähkösanoma, jota silloinen pääministeri näytteli suuressa valiokunnassa ja jossa esitettiin Saksan hallituksen mielipide, että Suomi olisi monarkia, hänelle tuntematon, tai olisiko se ollut Saksan sen omasta iniciatiivistaan lähettämä vai olisiko se ollut täältä tilattu ja mitenkä se oli sen toisen sähkösanoman laita, jota myöhemmin ryhmille esitettiin?

Ed. Setälä: Minä en ole koskaan kuullut puhuttavan kahdesta sähkösanomasta, enkä ole koskaan nähnyt muuta kuin sen yhden, jonka ulkoministeri esitti ryhmille ja jonka sisällys oli luullakseni semmoinen, mikäli minä vertailematta asiakirjoja voin muistaa, kuin herra Schauman esitti.

Ed. Schauman: Av lanttagsman Setäläs andragande tyckes mig framgå, att enligt hans uppfattning den dåvarande regeringen icke tillgjort någonting i den sak, vilken jag här upptagit till diskussion. Emellertid framgick det, att herr Setälä icke kan bestrida riktigheten av den officiella förklaring som tyska rikets utrikesminister har inför tyska riksdagens huvudutskott avgivit. Utrikesministerns andragande blev omedelbart uttryckt i alla tidningar och genom Wolffs telegrambyrå sändt till utlandet bland annat också till våra tidningar, och det citat, som jag uppläste på svenska, har jag från Huvudstadsbladet. Mitt intryck av herr Setäläs försvar — om jag får kalla det försvar — är det, att enligt hans uppfattning det icke egentligen har funnits någon regering i denna fråga, utan oansvariga krafter hava drivit sitt spel. Detta synes mig vara i hög grad betänkligt, om det verkligen varit fallet, och jag måste säga, att jag med viss bävan ser framtiden an. Det är icke omöjligt att det också framdeles kommer att inträffa, att regeringen säger: vi hava ingenting gjort, men att andra krafter drivit sitt spel med den påföljd, att regeringen slutligen står bunden till händer och fötter, och efter regeringen lantdagen, ifall den sätter för mycket lit till regeringen.

Ed. Niukkanen: Ed. Setälän lausunto herätti yhä suurempaa mielenkiintoa niihin sähkösanomiin, joita viime kesän kuluessa näitä esillä olevia hallitusmuotokysymyksiä käsiteltäessä aina tarvittaessa saapui tänne Saksasta. Ed. Setälä nimittäin selitti, ettei ole ollut olemassakaan kuin yksi alkuperäinen sähkösanoma. Koska viime kesänä kumminkin useampaan kertaan täällä esitettiin sähkösanomia tosin kyllä samaa asiaa tarkot-

tavia, mutta eri sanamuodoissa, niin pyydän kysyä; onko asia siis käsiteltävä siten, että on tullut ainoastaan yksi sähkösanoma, mutta että siitä on sitten aina tarvittaessa otettu uusi painos? (Hilpeyttä vasemmalta).

Ed. Arajärvi: Minä katson olevani pakotettu tässä istunnossa todeksi ilmoittamaan sen, mitä ed. Setälä täällä lausui. Minäkään hallituksen silloisena jäsenenä en tunne niistä asioista, joihin ed. Schauman viittasi, muuta, kuin ed. Setälä täällä esitti. (Vasemmalta: Se on selvä.) Jos edustavuuksittomia aineksia on ollut liikkeellä, se on eri asia. Kyllä minullakin on ollut tiedossa että Saksassa on liikkunut m. m. eräs herra Schaumankin näissä asioissa ja toiminut tietysti omalla tavallansa hankin, mutta se ei ole vaikuttanut hallituksen toimintaan sitä eikä tätä. Hallitus on tässä asiassa, niin paljon kuin minä tiedän, toiminut ainoastaan sen mukaan kuin eduskunta on sen osottanut ja velvoittanut toimimaan.

Ed. Pitkä: Ed. Setälän lausunnon voi sanoa olevan tämän vainajan pesemistä sanan täydessä merkityksessä. Minä uskon, että tämä eduskunta on kuitenkin nyt aivan täysin sanoisinko kypsynyt tämän hallitusmuodon täydellisesti hantamaan. Onhan tunnettua meille jokaiselle tuo vanha suomalainen sananparsi: „suo kuninkaan kuulua, ei näkyä”. Tämä hallitusmuoto kuitenkin edellyttää sitä, että kuningas ei olisi ainoastaan kuuluvissa, mutta myös näkyvissä. Jos katselemme kirjojen kirjaa, niin huomaamme siellä eräässä paikassa vanhassa testamentissa merkilliset sanat. Kun Samuelilta tulivat Israelin lapset pyytämään kuningasta, niin hän huomautti: „älkää pyytäkö kuningasta, sillä tämä tulee tekemään teidän poikanne orjikseen ja tyttärenne piiioikseen,” j. n. e. Tämäkin osaltaan jo meille todistaa, mihin kuninkuus tähtää. Näin ollen uskon, että eduskunta on täydellisesti valmis tälle hallitusmuodolle antamaan viimeisen hantauksen.

Ed. Estlander: Man måste verkligen fråga cui bono herr Schauman tagit upp dessa frågor, som nu sysselsätta lantdagen? Att föredraga monarki framför republik, det behöver icke hava något att skaffa med utrikespolitik och med frågan om ett närmande till Tyskland eller till ententestaterna. Och jag kan försäkra att på många håll dessa frågor alls icke varit förbundna. Och framför allt hava dessa frågor numera ännu mindre sammanhang än de tidigare hava haft. Uppfattningen å ena sidan om monarki å andra sidan om republik såsom lämpligaste regeringsform be-

röres icke alls av de händelser, som inträffat efter det det nu vilande förslaget antogs. Såvitt jag känner till, torde därför heller icke åtminstone inom den svenska befolkningen i landet någon väsentlig förändring eller förskjutning i åsikterna ägt rum i denna sak. Vad min personliga uppfattning beträffar, så anser jag närmast att lantdagen nu gjorde klokt i att icke ävlas med att genomdriva en ny regeringsform, byggd vare sig på den ena eller andra basen, utan tvärtom taga lärdom av vad som sker runt om oss i världen och försiktigt bli vid status quo. Då likväl för närvarande i denna sak omröstning bör äga rum och röstandet därvid kommer att uppfattas såsom ett val emellan de tvenne grundåskådningar, som jag här antytt, ber jag för min del framhålla, att jag kommer att rösta för det nu vilande förslagets antagande.

Jag ser mig, ehuru motvilligt tvungen att yttra några ord i anledning av herr Schaumans uttalande. Man hade allra minst väntat, att herr Schauman i denna sak skulle riva upp, vad som tidens händelser redan låtit försjunka i glömska. Herr Schauman har ansett sig böra tala om oansvariga krafter, som varit i rörelse i denna sak. Jag tror mig giva uttryck åt en allmän ovilja åtminstone i politiskt klartänkta kretsar över det sällsynt illojala sätt, på vilket herr Schauman bedrivit sin verksamhet i Tyskland, i det han ansåg sig böra motverka vad som dock var Finlands lantdags lagliga beslut.

Ed. Wuorimaa: Senaatori Setälän lausunnon johdosta, ettei hän tiedä muuta kuin yhdestä sähkösanomasta ja senaattori Arajärven lausunnon johdosta, ettei hän myöskään tunne muuta, mutta että mahdollisesti edesvastuuttomat voimat ovat olleet liikkeessä, pyydän kertoa seuraavaa: Silloin kuin tämä hallitusmuoto käsiteltiin suuressa valiokunnassa, oli silloinen senaatin pääjohtaja, Paasikivi, saapuvilla. Silloin vähän ajan perästä saapui sinne myöskin ulkoministeri Stenroth ja toi erään paperin, jonka hän antoi senaattori Paasikivelle. Senaattori Paasikivi avasi kirjeen, luki sen mitä siinä oli, toi sen ja näytti muutamille edustajille eri ryhmistä, muiden muassa ylioikeuden päämiehelle, professori Ståhlbergille ja minulle. Tässä oli jotenkin näin kuuluvaa lausunto: „Saksan hallitus on sitä mieltä, että Suomen etu vaatii, että sillä on monarkkinen hallitusmuoto.” Siinä oli vielä jotakin muuta, mutta hän peitti kädellään sen, mitä siinä oli alempana (Eduskunnasta naurua). Minä kysyin, mistä se on tullut ja hän vastasi, että se on tullut Saksasta. Pyydän kysyä sitten tämän johdosta,

ovatko nämät henkilöt edesvastuuttomia ja toiseksi, eivätkö hallituksen muut jäsenet mitään tietäneet siitä, mitä pääsenaattori ja ulkoasian senaattori tekivät?

Ed. Sch a u m a n: Jag ber kammaren om tillgift för att jag måste taga kammarens tid i anspråk för ett yttrande av rent personlig art.

Man har hänvisat till den verksamhet, som jag under en resa utövat i Tyskland, och kallat den en oansvarig mans verksamhet. Jag företog emellertid min resa på uppdrag av de republikanska partierna i lantdagen, med utrikesministerns vetenskap, med anteckning av tyska ministern i Helsingfors på mitt pass att resan gäller „politische Besprechungen”. Min resa har således fullt öppet företagits, och myndigheterna hava vetat av den. Min verksamhet i Tyskland är jag färdig att när som helst stå till svars för, och jag frågar slutligen den talare, som mot mig utkastat beskyllningen för illojalitet: vem har varit mera illojal, den, som har stått på den ståndpunkt, som lantdagen enhälligt intog den 6 december 1917, eller den, som med frångående av denna ståndpunkt försökt, då lantdagen icke mera var fulltalig, driva en reaktionär politik med införande av monarki och försök att inskränka allmänna rösträtten o. s. v.?

Ed. L a h e r m a: Me olemme täältä vasemmalta kylmäverisesti ja vaijeten kuunnelleet sitä pientä perhekinastelua, jota porvarilliset ryhmät ovat käyneet viime vuonna alkamansa pyykin johdosta. Meillä ei ole mitään vastaan, että porvarillisilla ryhmillä on tällaista perheselvittelyä ja mielelläänhän sitä kuuntelee. Mutta minä tahtoisin tältä taholta huomauttaa, että tämä pyykki olisi nähtävästi jäänyt tekemättä, tämä ikuinen häpeä maalle suorittamatta, jos keskustaryhmillä, jos porvarillisilla vasemmistolaisilla olisi ollut selkärankaa, olisi ollut todellista tahtoa valvoa kansan etua. Häpeällisesti näyttelemällä edustavansa Suomen kansaa vajalukuisena eduskuntana he luulivat ohjaavansa ikuisiksi ajoiksi tämän maan kohtalot ja kilvoittelivat sen karitsan keritsemässä, jonka he niin perinpohjin viime vuoden aikana olivat lyöneet. Nykyisyys on osoittanut, että se karitsa, Suomen työmiestä, jota täällä viime vuonna kerittiin, ja jonka villoja pari vuotta eteenkinpäin laadituilla laeilla varsinkin verotuksen alalla keritään, on nousemassa ja nousee varmasti. Edesvastuuttomat piirit eivät minun nähdäkseni ole olleet yksinomaan sillä taholla, jonka puolustuspuhujina täällä silloiset vallankaappauksen ministerit ovat olleet. Edesvastuuttomia pii-

rejä minun nähdäkseni olivat koko silloista Suomen laillista eduskuntaa edustava porvarillinen kokoomus, joka häpeällisesti tahraasi tämän maan maineen. Porvarillisella vasemmistolaisaineksella olisi ollut kyllä tilaisuus näyttää maailmalle, että se ajaa todella kansan etuja. Mutta kaikesta tästä huolimatta he istuivat täällä tyynesti vielä pitkälle tätä vuotta, laativat lakeja jos minkälaisia, jotka tulevat olemaan tuhoisia tälle kansalle. Meillä ei ole tämän pyykinpesun johdosta, mitä porvarillisten ryhmien kesken tänä iltana on käyty, paljon sanottavaa. Mutta haluaisin lyhyesti todeta, että porvaristo voi kyllä pienissä asioissa kinastella, se voi kinastella kysymyksestä, onko valtion päämiehen nimenä kuningas vai presidentti, mutta suurissa asioissa, silloin kun on kysymys suurten kansanjoukkojen orjuuttamisesta, työväestön sortamisesta, siinä he ovat yhtä ja pitävät puolensa. Silloin kun valta on pistimien avulla heidän käytettävissään, laativat he jos minkälaisia lakeja pitääkseen vallan käsissään. Heidän puheensa kansanvallasta on narripeliä, on tekopyhyyttä. Viime vuoden työ on ollut kuumeista hosumista niinkuin tulipalossa. Lakeja on syydetty kuin turkin hihasta, on jos minkälaisia häpeällisiä hallitusmuotoja ja ehdotuksia tehty tukuttaen ja vielä häpeällisempiä muita lakeja, jotka tällä hetkellä rasittavat maata raskaasti, sotalaitoksesta pienimpiin yksityiskohtiin asti. Porvaristo nähtävästi kyllä tietää, etteivät ne ole pysyviä. Mutta se ei nähtävästi vielääkään ole oikein selvillä, että sen täytyy jo nyt pala palalta ryhtyä repimään alas sitä työtä, jota se täällä niin yksimielisesti viime vuoden teki. Me puolestamme toivomme että he saavat ryhtyä tätä työtänsä purkamaan nyt kiireellisesti, ja hallitusmuodon yhteydessä, joka näinä päivinä tulee toiseltakin taholta-esille, tämä purkaminen voi hyvin alkaa.

Ed. Alkio: Ed. Laherman puhe ei ollut omintakeinen. Hänen sisästäan puhui entinen edustaja Kuusinen. Kun ed. Kuusinen oli täällä valtiopäivillä ennenkuin kapina puhkesi, puhui hän jokseenkin samalla nuotilla kuin nyt ed. Laherma. Ja tämä näytti johtavan siihen että silloinen, Suomen 200 päättä käsittävä eduskunta tuli venäläisten bolshevikien komennon kautta ajetuksi pellolle. Silloinen ed. Kuusinen ja kumppanit tekivät liiton venäläisten bolshevikien kanssa kumotakseen myöskin ne tasavaltalaiset periaatteet, joille Suomen hallitusmuoto oli joulukuun 6 päivänä 1917 päätetty rakentaa. He ryhtyivät aseisiin suomalaista yhteiskuntaa vastaan, johon kuului myöskin silloin Suomen työväki, se

työväki, joka syntyneen bolshevikidiktatuurin pakotuksen alaisena täällä Helsingissäkin ajettiin rintamille taistelemaan ryssän vallan puolesta Suomen vapautta vastaan. Olen katsonut velvollisuudekseni ed. Lahermalle sanoa tämän. Minä sanon sen hänelle tavallista kovemmalla äänellä siitä syystä, että minun luullakseni ed. Laherma oli silloin jo syntynyt, tiesi mitä tapahtui ja luullakseni kävi miehen kengissä. Mutta julkisuudessa en ole kuullut kertaakaan ed. Laherman kohottavan ääntänsä estääkseen sitä kapinaa, joka vei Suomen sosialidemokraattisen puolueen sen nykyiseen surulliseen tilaan. Senvuoksi on ed. Laherman sopimatonta käyttää sellaista rumaa äänilajia tässä eduskunnassa kuin hän nyt käytti. Ed. Laherma sanoo, että heille sosialisteille, on muka mieluista kuulla porvarillisten ryhmien keskeistä pyykinpesua. Mitä miellyttävää siinä saattaa olla puhtaalle sosialidemokraatille? Ellei teillä ole miellyttävämpiä aiheita iloonne täällä, niin tämä on toki liian vähäpätöinen. Minun käsittääkseni me elämme sekä täällä eduskunnassa, Suomessa, koko Euroopassa nykyään siksi vakavaa aikaa, ettei sosialidemokraatin sovi olla mielissään siitä että Suomessa riidellään, silloin kun täällä olisi laadittava Suomelle hallitusmuotoa joka perustaisi kansan valtiollisen vapauden.

Edelleen leimaa ed. Laherma häpeälliseksi sen työn, mitä eduskunnan tasavaltalaiset tekivät silloin kun eduskunnan sosialidemokraatit olivat kapinan vuoksi eduskunnasta poissa. Ellei tällä työllä ollut mitään muita tuloksia, voitettiin ainakin se että meillä on nyt, ilman kapinaa nostamatta sitä kuningasvaltaa vastaan, jota täältä oikealta suunniteltiin, tilaisuus ratkaista rakennetaanko Suomen hallitusmuoto tasavaltaiselle vai ko monarkistiselle pohjalle. Sekin on jo jotain. Kun minä olen niitä, joka olen taistellut ja tulen taistelemaan kaikin keinoin sitä vastaan, ettei mitään syytä tässä maassa saataisi uuteen kapinaan, olen sitä mieltä, että ne, jotka täällä ovat taistelleet tasavaltaisen hallitusmuodon puolesta tähän asti, koko viime vuoden, ovat tehneet isänmaalleen kiitosta ansaitsevan työn. Ennen kaikkia muita olisi puhtailla, oikeilla sosialidemokraateilla syytä tämä lausua. Mutta niillä, jotka toivovat uuden bolschevistisen kapinan puhkeavan, on tietysti syytä puhua niinkuin ed. Laherma on puhunut. (Ed. Laherma: Ei toivota).

Edelleen ed. Laherma merkitsi, että kaikki hallitusmuotoehdotukset jotka täällä on tehty ovat „häpeällisiä”. Minkävuoksi? Minun käsittääkseni ed. Laherman lausunto tässä suhteessa oli syyntakeeton. Sillä jos ed. Laherma on jotain muuta kuin bolsheviiki, hänen täytyy

myöntää että nyt on valittava tasavallan tai monarkian välillä. Ja jompikumpi niistä ei voi olla häpeällinen.

Mutta minun täytyy sanoa jotakin myöskin ed. Estlanderin äskeisen lausunnon johdosta. Ed. Estlanderin lausunto sisälsi jotenkuten tällaisen ajatuksen: Eduskunta tekisi viisaimmin, jos se ottaisi huomioon paraillaan tapahtuvia maailmantapauksia, josta syystä siis ei olisi kiirehdyttävä hyväksymään kumpaakaan hallitusmuotoa. Näen tässä ed. Estlanderin tähtäävän siihen mihin hän eduskunta-alotteidenkin tekijänä pyrkii, ja mihin äskettäinen Hufvudstadsbladetin kirjoituskin viittasi, — ettei meillä olisi nyt muka kiire hallitusmuotoa säätämään! Tämä on vaarallista politiikkaa. Se on edesvastuutonta politiikkaa. Kun minä asetan ed. Estlanderin ja ed. Laherman ajatukset vastakkain, täytyy minun sanoa että herrat ovat liian kaukana siitä politiikasta, jota Suomessa pitäisi noudattaa. Varsinkin kun tätä tarkastetaan nykyisiä maailmantapauksia vasten. Tärkein askel mitä Suomella valtiollisella alalla on nyt otettava on hallitusmuodon nopea aikaansaaminen. Se vakaannuttaa Suomen asemaa. Se vakaannuttaa täällä kansavallan, ja se horjuttaa luokkavaltaa, harjoitettiin sitä sitten oikealta tai vasemmalta. Senvuoksi on tärkeää että se hallitusmuotoehdotus, joka nyt on käsittelynalaisena, saatetaan täällä kunnialliseen loppuun, ja sen jälkeen ryhdytään säätämään hallitusmuotoa joka kokoa tämän kansan. Minä senvuoksi toivon että keskustelu siinä äänilajissa, missä se on täällä käynyt, loppuu.

Ed. Niskanen: Kun tämä surullisen kuuluisa kuningasjuttu tänä iltana joka tapauksessa räköjensä tulee päätökseen, niin jatkamatta keskustelua koska keskustelu on näin pitkälle kehittynyt, lausuisin että tälle surullisen kuuluisalle kuningasjutulle nyt sen hauta luotaisiin ja laskettaisiin sille ikävänä muistona seppelä, viimeisenä palveluksena.

Ed. Setälä: Ed. Wuorimaan uudistetun kysymyksen johdosta, joka koskee sähkösanomaa, ja sen johdosta, että hän myöskin luki jonkinlaisen sähkösanomatekstin, minä puolestani en voi muuta ymmärtää, kuin että se oli sama sähkösanoma, kuin minkä ed. Schauman aikaisemmin oli esittänyt. Sisällys oli ainakin aivan sama ja muotoa herra Wuorimaalla nähtävästi ei ollut käsillä. Ed. Schaumanin viittauksen johdosta ministeri Hintzen lausuntoon minun puolestani täytyy sanoa, että mikäli puheenalainen lausunto sisälsi sellaisen tiedon, että Suomen hallitus on lausunut jonkinmoisen toiveen kannan ilmaisemisesta Sak-

san puolelta Suomen hallitusmuotoasiassa, tämä lausunto ei ole ollut tarkka. Mitä vihdoin tulee edesvastuuttomien voimien toimintaan, täytyy minunkin olla samaa mieltä kuin ed. Estlander, ettei ed. Schauman ole ollut Saksassa minkäänlaisena laillisena edustajana. Hänen matkansakin on suoritettu, ainakin sen mukaan kuin minulle on ilmoitettu, toisessa tarkoituksessa kuin mitä alkuperäisin on ilmoitettu. Yliopiston kansleri on minun kysymyksen johdosta ilmoittanut, että ed. Schauman oli saanut virkavapautta yliopistollisesta virkatoimestaan lähteäkseen Saksaan tutkimaan kirjasto-oloja.

Minulle samoin kuin ed. Estlanderille ei kuitenkaan tässä ole ollut kysymys siitä, mitä muiden maiden ja kansojen puolelta on ajateltu tästä meidän sisäisestä kysymyksestämme. Minun käsitykseni mukaan Suomen hallitusmuoto on ollut puhtaasti suomalainen kysymys. Minä en ollenkaan katso tarpeelliseksi ryhtyä puolustamaan sitä, että tässä maassa on kansalaisia, joiden käsityksen mukaan kansan itsenäisyyden, täysivaltaisuuden ja vapauden täysimpänä eduskuvana sekä myöskin turvana mahdollista enemmistösortoa vastaan on että kansakunnalla on semmoinen valtionpää, jonka asettaminen ja erottaminen ei riipu kulloinkin vallassa olevista puolueista, vaan jolla on ainakin mahdollisuus asettua puolueiden ulko- ja yläpuolelle. Ja että tällaisen valtionpään olemassaolo ei myöskään estä kansanvallan toteuttamista eikä kansakunnan vapautta, siitä ovat todistuksena ne Euroopan maat, joissa vanhoista ajoista todellinen kansalaisvapaus on ollut olemassa. Minä tarkoitan Skandinavian maita ja Englantia.

Minä puolestani hyväksyn tämän esilläolevan hallitusmuotoehdotuksen senvuoksi, että minä pidän sen vapaamielisenä ja kansanvaltaisena, ja myöskin senvuoksi, että sen sisällys on tunnettu. Sitä vastoin en minä eikä kukaan muukaan tässä huoneessa tiedä, minkälainen se hallitusmuoto on oleva, jonka tämä eduskunta vastedes saattaa hyväksyä. Sen että vastustajilla tämän johdosta on tilaisuus leimata tämän hallitusmuodon puolustajat taantumukselliseksi, pitäisi tuottaa heille ainoastaan iloa, sillä mustaa taustaa vastenhan loistavat ominaisuudet kirkkaimmin tulevat näkyviin.

Ed. Andersson: Gentemot ldgsm. Estlanders påstående, att det svenska folket ännu står bakom den monarkiska tanken, önskar jag framhålla att de svenska arbetarena och det svenska småfolket aldrig uppburit den monarkiska statsiden.

Men senaste sommar då den svenska högern var så angelägen att få den monarkistiska statsformen genomförd i lantdagen, lyckades man verkligen genom hänsynslös agitation i den svenska tidningspressen inbilla stora lager av det svenska folkelementet här i landet och synnerligast dem på landsbygden, att de voro ett „konungsligt folk”. Men sedan dess har man kunnat konstatera en väsentlig tillnyktring i denna fråga på landsbygden. Många av dem som då tillsammans med högerelementen ropade: Giv oss en konung; betrakta nu detta såsom höjden av oförstånd och stå numera bakom den republikanska statsformen.

Ed. Lohi: Minulla ei ole tässä juuri paljon lisättävää senjälkeen kun ministeri Alkio käytti puheenvuoroa. Tahdon kuitenkin huomauttaa ed. Laherman lausunnon johdosta, että pitäisi tosiaan vasemmistonkin ajatella vakavammin, missä tilanteessa tosiaan oltaisiin, jos tässä eduskunnassa sinä aikana, kuin tämä hallitusmuotokysymys oli täällä esillä, ei olisi ollut vasemmistolaisia porvarillisia aineksia, jotka saivat aikaan sen, että tätä hallitusmuotoasiasia ei saatu silloin ratkaistuksi, mutta että nyt ed. Laherma muuttien vasemmistolaisten kanssa saa olla meidän mukamme tätä ehdotusta hautaamassa. Silloin kun tämä ensimmäinen monarkinen hallitusmuotoesitys oli ratkaistavana, silloinhan oli maailman yleispoliittinen tilanne vielä sellainen, että jos tämä hallitusmuoto olisi saatu silloin ratkaistuksi, kaiken todennäköisyyden mukaan silloin olisi monarkinen hallitsija meidän maahamme asetettu. Mikä siitä olisi ollut seurauksena? Minä rohkenen kuvitella, että se hallitsija ei olisi täällä enää. Mutta täällä mahdollisesti olisi bolshevikineuvostovalta ja koko ed. Laherman lausunnon henki viittasi siihen, että hän tätä ennen kaikkea olisi toivonnut. Se hyökkäävä äänilaji, mikä siinä oli niitä kohtaan, jotka saivat sen aikaan, että nyt ollaan tilaisuudessa tämä kysymys ratkaista, se juuri osoitti, että hän piti katkerana ikävyytenä sitä, että tämä hallitusmuotokysymys saadaan nyt rauhallista tietä ratkaistuksi eikä ole jouduttu siihen onnettomaan asemaan, mihin mahdollisesti olisi jouduttu, jos tämä kysymys olisi silloin tullut lopullisesti ratkaistuksi.

Ed. Piitulainen: Minä en olisi odottanut vasemmiston taholta sellaisessa äänilajissa esiintymistä kuin ed. Laherma esiintyi vasemmiston puolelta. Hän nimittäin mainitsi häpeälliseksi sen, että täällä on puolustettu kansanvaltaa sinä aikana, jolloin kansanvallan viralliset puoltajat asettuivat kansanvaltaa vastaan. Edelleen pyy-

täisin minä ed. Laherman & kumpp. mietittäväksi jättää, miten kunniallinen oli se teko, jolloin valittiin n. s. kansanvaltuuskunta ja oliko se miten kokonaisen vain puolikaseduskunnan valitsema.

Ed. T a k k u l a: Minä voisin luopua puheen- vuorostani ministeri Alkion lausunnon jälkeen, mutta pyydän vaan ed. Lahermalle vielä lisäksi huomauttaa, että se lausunto, minkä hän täällä antoi, ei kuulu nykyiselle eikä entiselle porvaristolle, vaan se kuuluu Mannerille ja Sirolalle ja se olisi ollut pidettävä Pietarissa.

Ed. K. E. L i n n a: Ed. Estlanderin lausunnon johdosta täytyy minun todeta, että hän pitää nykyisen välitilan jatkumista paljon suotavampana kuin hallitusmuodon nopeaa ratkaisua. Onko tämä pidettävä myös merkinä siitä, mikä kohtalo odottaa tasavaltaista hallitusmuotoa, sitä en varmaan tiedä. Jos niin on, pidän sitä erittäin valittavana, sillä mitä pitemmälle nykyistä välitilaa jatkuu, sitä suurempi mahdollisuus on kaikenlaisten kumouksien yrittämissä, kumouksien, joita tulee sieltä ja täältä. Olisi ehdottomasti onnellisinta Suomen kansalle, mitä nopeammin sille saatisiin säädetyksi tasavaltainen hallitusmuoto. — Ed. Laherman lausunnon johdosta minun täytyy vaan todeta, että sen keritsemiskoneen, josta hän mainitsi, pani käyntiin se sosialistinen vasemmisto, jonka täysiverisenä jälkeläisenä ed. Laherma täällä on esiintynyt.

Ed. A m p u j a: Kuninkaan tekijät ja hakijat voisivat rehellisesti tunnustaa tekonsa. Sillä tässä maassa ei vielä ole tullut sellainen tilanne, että senkinlaisesta valtiopetoksesta asetettaisiin syytöksi. Ed. Alkion suuri suuttumus Kuusisen hengen esiin manaamisesta on minusta varsin aiheeton, sillä ed. Alkion tai ministeri Alkion samoin kuin kaikkien muidenkin on myönnettävä, että siinä 80 edustajassa, mitkä vasemmistossa on, kai on melkoinen joukko ed. Kuusisen henkeä samoin kuin sitä on tämän maan työväenluokassa yleensä. Telette ole onnistuneet hävittämään sitä. Ne varoitukset, mitkä ed. Kuusinen lausui marraskuun alkupuolella 1917 porvaristolle, että te pelaatte syyntakeettoman peliä, ne varoitukset tulevat kaikumaan vasemmiston taholta aina, milloin tämän maan porvaristo vakavana ja ratkaisevana hetkenä osoittaa sellaista typerää itsepäisyyttä. Tämän eduskunnan kokoontumisaikana on suurella huolella täytynyt vasemmiston ajatella asemaa, että tuleeko taaskin kenties samallinen tilanne kuin toista vuotta takaperin. Vasemmisto sitä ei toivo, mutta ennenkuin sosialidemokratia

voi ehkäistä vallankumouksen, porvariston siinä maassa täytyy olla paljon toisenlaista, kuin mitä se tässä eduskunnassa on ainakin alkuaikoina osottanut olevansa.

Ed. von Wendt: Redan från första början förrrade sig diskussionen från ämnet och tyckes fortfarande visa en benägenhet för detta, som icke bådär gott för framtiden. I sak vill jag framhålla, att oberoende av monarki och republik nationalitetsfrågan är så bristfälligt löst i det föreliggande förslaget att jag ej kan rösta därför och jag undrar vilken svensk som kan göra detta nu och sedan ställas inför sina valmän.

Ed. Tanner: Kun minun ääneni on painuksissa, rohkenen käyttää oikeiston puhujalavaa, koska se, mitä minulla on sanottavana, on etupäässä tarkotettu oikeistolle.

Tämä käsiteltävänä oleva asia tuo meille eduskuntaan tuulahduksen niistä ummehtuneista oloista, joissa tämä kansa viime kesän ja syksyn aikana eli. Silloin valtaa pitävä oikeisto koetti käyttää tilannetta hyväkseen saadakseen voimaan paitsi hallitusmuotoa myöskin monenlaisia muita lakeja, joilla se voisi turvata olemassaolonsa, turvata etunsa pitkiksi ajoiksi eteenpäin, vielä senkin jälkeen, kun kansanvaltaiset ainekset jälleen pääsisivät vaikutusvaltaan tässä maassa. Suureksi osaksi oikeisto tässä pyrkimyksessään onnistuikin. Tämä kysymys on kuitenkin vahingossa jäänyt perille saattamatta, ja on meillä sen kautta nyt ilo ja onni lopullisesti haudata se ja poistaa se meitä enää vaivaamasta.

Sen jälkeen kun eduskunta istunnossaan 6 päivänä joulukuuta 1917 oli yksimielisesti päättänyt julistaa Suomen riippumattomaksi tasavaltaksi, olisi monarkkisen hallitusmuodon ajaminen kaikissa oloissa ollut hyvin epäilyttävä teko. Jokainen joka semmoista olisi yrittänyt ryhtyä ajamaan, olisi epäilemättä tullut yksimielisesti leimatuksi taantumukseksi. Mutta kun tähän monarkkian ajamiseen lisäksi vielä liittyivät kaikki ne erikoiseikat, jotka antoivat leimansa oikeiston viimekesäisille hallitusmuotoponnistuksille, niin täytyy sanoa, että nämä heidän pyrkimyksensä olivat mitä suurimmassa määrässä moitittavia — käyttäkseni mahdollisimman lievää sanaa. Tapahtuivathan nämä monarkkian voimaansaatamispyrkimykset oloissa, jolloin eduskunnan vasemmisto oli kokonaan poissa. Täällä ammittivat vasemmistossa ainoastaan tyhjät tuolirivit, eikä työväestön ääni siis päässyt kuulviin eduskunnassa, ja eduskunnan ulkopuolella siitä ei myöskään kuulunut hiiskaustakaan —

siitä olivat herrat ministerit kyllä pitäneet riittävästi huolta.

Paitsi sitä että tämän hallitusmuodon ajaminen tapahtui näin poikkeuksellisissa oloissa, oli sen ajamiselle ominaista vielä kaikki ne monenlaiset pikkukeinot ja konstit, joilla sitä koetettiin silloisissa oloissa läpi saada. Täällä on ed. Schauman jo antanut pienen kuvauksen siitä, millä tavalla ulkomaisia voimia koetettiin sekottaa tähän meidän puhtaasti sisäiseen kysymykseemme ja senkautta painostaa vastahakoisia eduskunnan jäseniä hyväksymään monarkkinen hallitusmuoto. Ja kun täällä on heitetty ed. Schaumanin kasvoille se syytös, että hän menetteli epälojaalisesti toimissaan vastoin eduskunnan tahtoa, niin täytyy minun puolestani lausua, että minun käsitykseni mukaan hän jos kukaan menetteli lojaalisesti ja se puolikaseduskunta, joka tammöisiä asioita ryhtyi ajamaan, oli vähintään epälojalinen. Mehän näemme nyt, että tämä puolikaseduskunta ei edustanut kansan mielipidettä. Ed. Schauman näkyy tuntuneen sen paljon paremmin.

Mutta tämä kysymyshän oli puhtaasti kotimainen, puhtaasti sisällinen kysymys ja myös kotimaisissa oloissa koetettiin monenlaisilla keinoilla edistää silloisen hallituksen pyrkimyksiä. Mehän muistamme, minkälaisissa oloissa tämä asia vuosi takaperin tuli alulle. Sen jälkeen kun eduskunnan perustuslakivaliokunta tammikuussa oli joksinkin päässyt yksimielisyyteen tekeillä olevasta hallitusmuodosta, olivat samaisen perustuslakivaliokunnan porvarilliset jäsenet vielä huhtikuulla yksityisissä istunnoissaan verrattain yksimielisiä tasavaltalaisesta hallitusmuodosta. Mutta sen jälkeen alkoi eduskunnan ulkopuolelta voimakas agitatioon kuninkuuden hyväksi. Ja tämä alkoi hyvin huvittavissa merkeissä. Kun oltiin epä-tietoisia siitä tulisiko eduskunnassa tällainen ehdotus saamaan kannatusta, herätettiin ajatus, että sitä ei olisikaan eduskunnassa ratkaistava, vaan annettava maan armeijan ratkaista asia. Sittemmin senaatin puheenjohtajaksi tullut pankinjohtaja Paasikivi kirjoitti m. m. tästä asiasta Uudessa Suomettaressa ja vaati, että valkoisen voitokkaan armeijan on saatava ratkaista maan tuleva hallitusmuoto. Luultiin, että armeija oli monarkkisen hallitusmuodon kannalla. Kun tästä asiasta kuitenkin alkoi tulla toisenlaisia tietoja, haudattiin se ajatus kokonaan ja päinvastoin annettiin hallituksen toimesta määräys, jossa armeijaa kiellettiin politikoimasta.

On tarpeetonta viipyä niissä raa'an voimalla suoritetuissa agitatioonikeinoissa, joita monarkkistella taholla silloin ahkerasti käytettiin. Paitsi suuria, sivuja täyttäviä ilmoituksia sanomaleh-

dissä, uhrattiin sängen paljon varoja ostaakseen vastahakoisia porvarillisia lehtiä maaseudulla ja niitten avulla saadakseen konsertin yksimieliseksi, sopusoinnun täydelliseksi porvarillisessa sanomalehdistössä. Ja kun ei mitään työväen lehtiä olisi siihen aikaan ilmestynyt, joita tietenkään ei olisi voitu ostaa, näyttikin siltä, kuin verrattain suuri yksimielisyys tässä asiassa olisi ollut olemassa maassa.

Se mikä silloisessa kuninkuushommassa kuitenkin enimmäin herättää vastenmielisyyttä on se kansan tahdosta piittaamattomuus, joka kaikissa silloisissa edesottamisissa tuli näkyviin. Silloinhan täällä istunut puolikas-eduskunta piti itseään täysivaltaisena ratkaisemaan tämän asian ja useassakin lausunnossa nimennomaan selitettiin, että ne ainekset, joilla silloin ei ollut edustusta eduskunnassa, eivät olleet oikeutettujakaan pääsemään tämän asian ratkaisuun mukaan. Tämmöisen käsityksen esitti m. m. silloinen senaatin puheenjohtaja selittäen, että koska työväki oli tehnyt itsensä syypääksi kapinaan, oli se menettänyt kaiken siveellisen oikeutensa — puhumattakaan tietysti juriidisesta oikeudesta — ottaa osaa hallitusmuodon ratkaisemiseen. Samalla koetettiin tietenkin todistaa, että kansan enemmistö olisi monarkkisen hallitusmuodon kannalla ja käytettiin tässä asiassa niinkin pätevää asiantuntijaa, kuin tilastollisen päätoimiston pääjohtajaa August Hjeltiä, joka oikein numeroilla otti todistaakseen, että monarkisteilla oli valtava enemmistö tässä maassa. Me olemme nyt vaalien tuloksien kautta saaneet nähdä minkälaisia profettoja meidän tiedemiehissämme on ja voimme vastedes antaa heidän lausunnoilleen sen mukaisen arvon.

Eräs kuvaava lausunto tässä suhteessa sietää mielestäni vielä tulla esiin vedetyksi, koska sekin osaltaan osoittaa, minkä verran kansan tahdolle silloin annettiin arvoa. Kun pidän silloista senaatin puheenjohtajaa Paasikiveä tyypillisenä edustajana silloisille monarkistisille puuhille, otan tämän lausunnon erästä hänen puheenvuorostaan eduskunnassa. Vastatessaan eräisiin puheenvuoroihin, joissa vaadittiin asian saattamista kansan ratkaistavaksi, hän lausui: „Kansan ja sen johtajien valtiollinen kypsyys ilmaantuu juuri siinä, että he kykenevät tahtomaan sitä, mikä maan valtiollisen aseman säilyttämistä ja lujittamista kulloinkin edistää, siitä huolimatta, onko se yksityisten kansanjäsenten, vieläpä kansan ryhmienkin mieskohtaisten mielipiteiden mukaan enemmän tai vähemmän mieluista.” Toisin sanoen tai suomeksi sanoen: kansan tahto on samantekevä, ne joilla on valta vaikka tilapäises-

ti käsissään, ovat oikeutettuja käyttämään sitä niinkuin he parhaaksi havaitsevat.

Jo nämä puuhut, joiden tarkoituksena oli uuden hallitusmuodon kautta saattaa kuninkuus täällä voimaan, olivat mitä suurimmassa määrässä moitittavia, ja ne johtivat eduskunnan myöhemmin, kun ne laillisella tiellä eivät onnistuneet, suorastaan vallankaappauksen poluille. On sanottava julki tässä huoneessa, että ne oikeistolaiset, jotka ottivat vastuulleen hallitusmuodon 38 §:n nojalla valita tälle maalle kuninkaan, ovat vallankaappauksen tekijöitä ja joutuvat rikoslain määräysten piiriin. (Eduskunta: Oikein, oikein!) Niin siivotonta tekoa ei tämän maan parlamentaarinen elämä tunne ja toivottavaa on, ettemme koskaan enää semmoista tule näkemään. Ansio siitä, että nämä puuhut jäivät sittenkin vain paperille, tulee mielestäni nykyisille kekustaryhmille, ja siinä suhteessa minä olen aivan toista mieltä kuin äsken puheenvuoroa käyttänyt ed. Laherma. (Vasemmistosta: Hyvä, hyvä!). He silloissakin oloissa ja silloisen voimakkaan painostuksen alaisena seisovat jyrkästi kannallaan ja tekivät tehottomiksi nämä oikeiston turmiolliset pyrkimykset ja siitä on heille vasemmistonkin taholta tunnustettu annettava. Minä vain valitan, etteivät he näillä valtiopäivillä ole jaksaneet yhtä itsenäisesti seistä kannallaan, vaan että he nyt ovat antautuneet oikeiston kanssa yhteisiin puuhiin. (Vasemmalta: Oikein, oikein.)

Kuten jo mainitsin, osoittaa oikeiston viime kesäinen toiminta hallitusmuodon säätämisasiassa niin moitittavaa käsitystä siitä, mikä parlamentaarisessa elämässä on siivoa, että on hyvin ymmärrettävää, että siitä myöskin tuli heille ansaittu rangaistus ja tämän rangaistuksen on oikeisto vaaleissa saanut niin tuntuvasti, että se luultavasti on ollut riittäväksi opiksi heille ja myöskin kaikille muille, jotka mahdollisesti samanlaisia pyrkimyksiä vastedes joutuisivat hantomaan. (Vasemmalta: Ei ne herrat opi mitään.) Minun mielestäni osoittaa kuitenkin arveluttavaa käsitteiden höllymistä oikeistoryhmien valitsijoissa, että he ovat uudelleen lähettäneet tänne joitakuita senaikkuisia edustajia, samoja henkilöitä, jotka silloin yrittivät rikollisella tavalla tämän maan tulevaisuuden turmella.

Ed. Leinonen: Minä pyydän huomauttaa ed. Alkiolle, että silloin kuin täältä vasemmiston taholta puhutaan työväen käsityksestä tämän maan tärkeissä kysymyksissä, niin ministeri Alkio silloin alkaa syyttää meitä bolsheveikeksi. Mitä ministeri Alkio tällä oikeastaan tarkoittaa? Tarkoittaako ministeri Alkio sillä sitä, että jos tas-

sä maassa tällaisissa oloissa Karjalan ja Viron retkikuntien lähettämisen johdosta syntyisi epävarmuutta, vastenmielisyyttä tahi jonkunlaista häiriötä, niin olisiko sosialidemokraattisesta eduskuntaryhmästä silloin ministeri Alkion mielestä tehtävä kapinan johtajia. Jos ministeri Alkio, kuten hän puheessansa sanoo, ajattelee asioita sillä kannalta, ettei olisi syytä tässä maassa sellaisille tapahtumille, mitä on ollut, niin minä toivoisin, että ministeri Alkio myöskin käyttäisi puheenvuorossansa toisenlaista kieltä.

Ed. Broända: Då lantdagsman Andersson ville göra gällande att den republikanska styrelseformen vore småfolkets i Österbotten ideal och att på landsbygden stämningen för den republikanska styrelseformen vore genomgående bland bönderna i Österbotten, anser jag mig i sanningens intresse böra upplysa, att så icke är förhållandet. Vid tiden, då frågan om republik eller monarki stod på dagordningen, är jag beredd att stå till svars för, att största delen av bönderna i Österbotten hyllade den monarkiska styrelseformen. Det kan helt säkert medgivas, att någon svängning åt den republikanska formen sedan dess ägt rum, men det stora flertalet bland bönderna i Österbotten godkänner och hyllar ännu den monarkiska regeringsformen.

Ed. Hupli: Sen johdosta, että on otettu keskustelun alaiseksi myöskin keskustan suhtautuminen tähän asiaan, haluan lyhyesti mainita, että mielestäni juuri tässä asiassa ei voi keskustaa syyttää. Olen aikaisempienkin valtiopäivien eduskuntatyötä seurattessani jo pitemmän aikaa surukseni huomannut, ettei tässä maassa ole rehellisiä edistysmielisiä ja kansanvaltaisia porvarillisia vasemmistoina. Aina ne ratkaisevala hetkellä heilahtelevat oikealle ja jättävät vasemmistolaisuutensa vain paperille. Ja samaa politiikkaa näkyy keskusta nytkin ajavan isänmaalle mitä suurimmaksi turmioksi. Mutta tässä hallitusmuotoasiassa minä annan keskustalle sen tunnustuksen, että siinä erikoisasiassa se on taistellut johdonmukaisesti ja tarmokkaasti oikeiston rikollista politiikkaa vastaan. Kun tulee kysymykseen keskustan menettely joissakin muissa asioissa, niin niissä annettakoon keskustalle tuomio, mutta tässä yhteydessä ei ed. Lahermalla mielestäni ole ollut aihetta moittia keskustan menettelyä.

Ed. Juutilainen: Kun viimekesäisen hallituksen jäsenet ovat useissa lausunnoissa koettaneet halventaa ed. Schaumania siitä, että hän

olisi Saksassa liikkueensa ollut edesvastuuttomilla retkillä, pyydän minä puolestani lausua ed. Schaumanille mitä paraimman tunnustuksen hänen toiminnastaan. Viime kesänä tasavaltalaiset piiritettiin hallituksen puolelta niin voimakkaasti, ettemme saaneet liioin mitään oikeita tietoja ulkomailta eikä täältä voitu sinne oikeita tietoja lähettää. Ed. Schauman yritti lähteä Saksaan jo aikaisemmin, mutta kaksi kuukautta pidatti hallitus hänen passiaan. Vasta sitten hän pääsi lähtemään, ja kieltämättä vaikuttivat hänen antamansa tiedot tänne meille varsin vakuuttavasti siitä, että meidän on edelleen kaikesta painostuksesta huolimatta pysyttävä tasavallan kannalla. Myöskin Saksassa saivat Schaumanin kautta maamme oloista oikeita tietoja, m. m. sen, että se eduskunta, joka käsittelee täällä hallitusmuotokysymystä, on puolilukuinen. Sinne oli uskotteltu sitäkin, että eduskunta on aivan täysi-valtainen, jopa täysilukuinenkin. Kun olot Saksassa olivat silloin myös jo uuden kehityksen alaisena, niin tieto siitä, joka tänne Schaumanin kautta saapui, vaikutti meihin varsin kehottavasti. Tämän kaiken minä voin tässä julkisesti ed. Schaumanille tunnustukseksi lausua.

Ministeri Alkio: Ed. Huplin äskeisen lausunnon johdosta pyydän vain sanoa, että kaikki tähän saakka eduskunnassa säädetyt työväenlait ovat täällä säädetyt maalaisliittolaisten avustuksella.

Ed. Hultin: On jo huomautettu että täällä tänä iltana on puhuttu vähemmän hallitusmuotoehdotuksesta kuin hallitusmuotoehdotuksen synnystä. Vaikk'en tätä erittäin sopivaksi katsokaan, on minunkin vähän kosketettava asiaan historilliselta kannalta. Ed. Schauman luuli tekevänsä suuren paljastuksen esittämällä Saksasta saapuneen sähkösanoman, jonka hän arveli tilatuksi eduskunnan tasavaltalaisten painostamiseksi. Vaikk'en tietysti voikaan tietää, mitä hallitus on tehnyt, oli minulla kuitenkin tilaisuus siksi läheltä seurata tapahtumia, että tiedän tasavaltalaisten keskuudessa usein lausutun, että jos he varmasti tietäisivät Saksan hallituksen toivovan monarkista hallitusmuotoa Suomelle, niin he voisivat taipua sellaista säätämään. Siihen aikaan oltiin näet tasavaltalaisellakin taholla vahvasti saksalaisystävällisiä, sillä olimmehan kaikki kiitollisia siitä avusta, minkä olimme Saksalta saaneet. Selitän asian siten että on ilmoitettu Saksan viranomaisille eduskuntapiireissä haluttavan tietää Saksan hallituksen mielipide asiassa. Sähkösanoma on nähtävästi syntynyt vastauksena tähän ilmoitukseen.

Ed. P. Virkkunen: Ed. Tannerin lausunnossa vaatii se karkea syytös, jolla hän yritti huipestaa lausuntonsa, minun kannaltani jyrkän torjumisen. Se tapa, millä hän esiintyy, ne sanat, mitkä hän saattaa viskata niitä vastaan, jotka ovat toimineet toisella tavalla, kuin hän toivoo, ovat semmoiset, että ne palaavat omalla häpeällään häneen itseensä. Tässä maassa ovat suuremmat lakimiehet, kuin hän, tunnustaneet, että hallitusmuodon 38 §:n käyttäminen hallitusvallan järjestämiseksi niissä oloissa, joissa me elimme viime vuonna, oli lainmukaista, oli perustuslainmukaista. Ei mikään väite ed. Tannerin tai kenenkään toisen taholta voi nyt eikä luullakseni missään vastaisuudessa kumota tätä käsitystä.

Ministeri Alkio: Ed. Hultinin äskeisiä johtopäätöksiä täytyy minun oikaista. Hän nimittäin lausui, arvelunaanko vaiko vakaumuksenaan sen käsityksen, että viime vuonna täällä tasavaltalaiset olisivat olleet valmiit laatimaan monarkistisen hallitusmuodon siinä tapauksessa jos tiedettäisiin varmaan että Saksan hallitus sitä tahtoo. Kyllä ed. Hultinin piti saada jo viime kesänä ainakin maalaisliittolaisten käsityksestä siinä suhteessa aivan varma tieto, että juuri se, että Saksan hallituksen mielipiteenä täällä yhtä myötään tyrkytettiin sitä että Saksa tahtoo monarkistista hallitusmuotoa, teki maalaisliittolaiset yhä varmemmin tämän hallitusmuodon vastustajiksi siitä syystä, että maalaisliittolaiset käsittivät Saksan tässä tapauksessa pyrkivän vaikuttamaan sillä tavoin Suomen asioihin, jos täällä monarkistinen hallitusmuoto hyväksyttäisiin, se merkitsi Suomen alistamista Saksan johtovallan alaiseksi.

Ed. Helo: Tämä esilläoleva lakiehdotustekele on ollut käsiteltävänä n. s. jäännöseduskunnassa, josta se joutui lepäämään näille valtiopäiville. Kun kuitenkin jäännöseduskuntaa ei voi pitää minään laillisena eduskuntana, vaan päinvastoin oikeustunne vaatii, että osa siitä eduskunnasta vielä joutuu oikeuden edessä vastaamaan rikollisesta toiminnastaan, niin ei myöskään tätä tekelettä mielestäni ole vielä käsitelty eikä siis myöskään laillisesti jätetty lepäämään, joten asiaa ei voida käsitellä lepäämään jätettynä esityksenä eikä siitä siis myöskään voida tehdä mitään päätöstä. Tämän vuoksi en katso voivani ottaa osaa asiassa tehtävään äänestykseen.

Ed. R. Erich: Me olemme kaikki ennakolta selvillä siitä että tämä lakiehdotus, josta nyt tulee äänestettäväksi, ei tule johtamaan mihinkään tulokseen, joten se keskustelu, jota on käyty,

on pääasiallisesti periaatteellista laatua, sikäli kuin sitä ei ole käytetty sopivana tilaisuutena aiheettomien hyökkäysten tekemiseen. Minä puolestani kuitenkin tahtoisin tästä ehdotuksesta lausua jonkun sanan, koska minulla ei ole ollut tilaisuutta tässä paikassa sitä aikaisemmin tehdä.

Minua kohtalaisesti tyydyttää tämä ehdotus, ei suinkaan siksi että se sellaisenaan olisi mikään ehyt ja johdonmukainen tuote, jossa ei selvästi näkyisi vasaran jälkiä ja pihtien pitimiä. Sellainen tuote se ei ole. Mutta se on kuitenkin sellainen, että se voisi hyvästi tyydyttää Suomen kansan tarpeita. Se rajoittaa hallitsijan valtaa sellaisella tavalla, joka menee paljon pitemmälle kuin rajoitukset monessa muussa perustuslaillismonarkisessa maassa, sellaisissakin maissa, missä hallitsijavallasta ei väitetä mitään haittoja olevan. Lepäämään jätetyt hallitusmuotoehdotukset menevät tällaisissa rajoituksissa paljon pitemmälle, menevätpä niin pitkälle että aineellisesti jää hyvin vähän koko monarkian periaatteesta jällelle, ne lähenevät suuresti tasavaltalaista hallitusmuotoa. Mutta tässä maassa on nyt kuitenkin eletty siinä harhakäsityksessä että monarkia sellaisenaan merkitsisi jonkinlaista kansan holhousta ja jotain kansanvallan vastaista. Tämä tällainen käsitys on monessa muussa maassa, jossa vanhastaan on eletty kotimaisen monarkisen hallitusmuodon turvissa, aivan tuntematon. Minä olen kuullut ruotsalaisten sosialidemokraattien, jotka eivät itsessään suinkaan ole minkään persoonallisen kuninkuuden ihailijoita, puhuvan mitä suurimmalla kunnioituksella ikivanhasta Ruotsin kruunusta, ja minä tiedän, miten Englannissa monet työväenpuolueen jäsenet eivät millään tavoin tahotoisi kuninkuutta poistaa. Tämä johtuu siitä, että he käsittävät, mikä arvo kruunulla eli kuninkuudella aatteellisenä voimana saattaa valtiossa olla. Ja minun täytyy omasta puolestani valittaa, ettei meillä täällä Suomessa näytä olevan mahdollisuutta luoda omaperäistä kuninkuutta omien tarpeittemme mukaisesti, ei suinkaan orjallisesti jäljittelemällä vanhoja malleja eikä omaksumalla eräitä vähemmän miellyttäviä rinnakkaisilmiöitä, jotka monessa maassa liittyvät tähän säännöksen, vaan, kuten sanottu, omaperäisesti ja omia tarpeitamme vastaavalla tavalla. Nykyaikaisessa valtiossa tunnustetaan ja on tunnustettava, että kansa on kaiken julkisen vallan perustus ja voimalähde. Nykyaikaisen valtion täytyy olla kansanvaltio, sanan varsinaisessa merkityksessä, sen täytyy olla oikeusvaltio ja kolmanneksi sen täytyy olla sisällisesti ja ulkonaisesti itsenäinen voimakas, jota me ilmaisemme sanalla valtakunta. Ja juuri näitä tarkoituksia saattaa tuo

kruunu, tuo perinnöllinen asema, mikä hallitsijalla on, olla omansa suuresti edistämään. Siitä on ainakin todistuksena hyvin monen valtion kokemus. Ja ne syyt, joiden nojalla täällä meidän maassamme on pääasiallisesti monarkian eli hallitsijavallan pysyttämistä puolustettu, eivät suinkaan merkitse sitä, että olisi tahdottu kansan pysyväisen tahdon toteuttamista estää tai kansanvapautta rajoittaa, vaan ne ovat, kuten hyvästi tiedetään, etupäässä seuraavat: ensiksi se, että on katsottu tarpeelliseksi, että valtion päämies on laissa määrätty eikä tiheään uudistuvista vaaleista riippuvainen; että valtiossa on sellainen pysyväinen tekijä, joka jo sen kasvatuksen kautta, jonka hän on saanut, on hyvin sovelias suorittamaan eräitä, usein kyllä muodollista laatua olevia julkisia tehtäviä; toiseksi se seikka että kuninkuus, kuten kokemus osoittaa, yleensä on omansa korottamaan varsinkin pienen valtion arvonantoa ulkomaisten silmissä ja kolmanneksi se seikka että kuninkuus, meidän oloissamme varsinkin, saattaa olla ja vaikuttaa arvokkaana kulttuuritehtävänä. Mutta uudistan sen vielä kerran, näihin pyrkimyksiin ei ainakaan minun käsittääkseni ole liittynyt mitään tuollaista kansanvapautta vastaan kohdistuvia harrastuksia, vaikka tämä harhakäsitys valitettavasti on kovin yleinen meidän maassamme.

On kyllä hyvin ymmärrettävissä, että ne suurliset kokemukset hallitsijavallan väärinkäytöksistä, joita me saimme kokea Venäjän vallan aikana, ovat olleet omansa vieroittamaan hyvinkin laajoja kansankerroksia hallitsijavallan eli kruunun käsitteestä, asettamaan sen siihen valoon, että se on jotain kansalle vihamielistä. Tämä on hyvin ymmärrettävää, mutta toiselta puolen on myös ymmärrettävissä, että meidän maassamme on ollut ja yhä edelleen on niitä, jotka antavat kruunulle arvoa ja merkityksen tuollaisena aatteellisenä voimana, joka säilyy sukupolvesta sukupolveen. Ja minun täytyy valittaen todeta, että eräät lausunnot tänäkin iltana ovat osoittaneet, että niiden taholta, jotka vastustavat monarkiaa, ei tahdota tuota ajatusta ensinkään käsittää, eikä sen, sanokaamme suhteellistakaan oikeutusta tunnustaa.

Minä en tahdo keskustelua pitkittää, vaikka tahdon vielä kerran uudistaa sen, että minua voisivat nämä nyt lepäämään jätetyt hallitusmuotoehdotukset tyydyttää. Mutta tahdon kosketella ed. Tannerin lausuntoa muutamalla sanalla, kun hän nimittäin puhui hallitusmuodon 38 §:stä. Minua ihmetyttää, että jälleen on kaivettu esiin tuo vanha riitakysymys tämän pykälän soveltamisesta ja että niin kiivaasti on hyökätty niiden

kimppuun, jotka aikoinaan pitivät sen soveltamista mahdollisena, vieläpä velvollisuutensa mukaisenakin, hyökätty näitten kimppuun, vaikka, niinkuin ed. Virkkunen äsken huomautti, hyvin arvovaltaiselta taholta oli johdettu siihen tulokseen että tämä pykälä edelleenkin on lainvoimainen, vaikka tämä lainpaikka kieltämättä oli se, joka oikein tulkittuna aikoinaan oli käytettävissä erinomaisena aseena sitä harhakäsitystä vastaan, että silloinen Venäjän väliaikainen hallitus muka oli Suomen laillinen esivalta, sillä tähän pykälään silloin juuri turvauduttiin, ja vaikka sekä marraskuun 15 päivänä että joulukuun 6 päivänä 1917 nojaututtiin tähän mainittuun lainpaikkaan, ja vihdoin vaikka tämä sama lainpaikka oikeastaan on ollut perustuksena koko sille valtiolliselle järjestykselle, jota on noudatettu sen välitilan kestäessä, joka syntyi Venäjän vallankumouksen vaikutuksesta. Minä en voi käsittää sitä epäjohdonmukaisuutta, joka ilmenee siinä, että moni, joka kyllä aikoinaan oivalsi tuon vanhan perustuslain säännöksen arvon ja merkityksen, sitten on asettunut siihen nähden aivan kielteiselle kannalle, ei ole tahtonut omaksua kaikkia niitä johtopäätöksiä, jotka siitä johtuvat, omaksua niitä silloin kun ne eivät olleet hänen omien tarkoitustensa mukaisia, ja kaikkien enimmin minun täytyy ihmetellä ja valittaa sitä, että vielä uudistetaan noita kiivaita hyökkäyksiä ja solvauksia niitä kohtaan, jotka tällöin katsoivat, että tuota lainkohtaa oli sovellettava. Voidaan tietysti, sen kernaasti myönnän, olla eri mieltä siitä, oliko tarkoituksenmukaista ja valtiollisesti viisasta, että silloin siihen turvauduttiin, mutta aivan omaan mahdollisuuteensa ja aiheettomuuteensa raukeavat sellaiset syytökset, joissa väitetään, että olisi menetelty oikeudenvastaisesti ja rikollisesti, kun ryhdyttiin tässäkin tapauksessa soveltamaan tuota vanhaa perustuslain-säännöstä, jolla meidän uusimmissa vaiheissamme on ollut niin suuri merkitys.

Ministeri Kallio: Täällä ed. Helo lausui, ettei hän voi ottaa äänestyskseen osaa tässä asiassa siitä syystä että tämä muka ei ole jäänyt pöydälle laillisessa järjestyksessä, kun sitä säätänyt eduskunta ei ole ollut täysilukuinen. Minä pyytäisin ed. Helolta kysyä, katsoisiko hän voivansa tasavaltalaisena kansanedustajana ristissä käsin täällä katsoa, jos täällä nyt sattuisi olemaan suurempi monarkistinen edustus, kuin täällä tällä kertaa on? Minä luulen, että sitä ei Suomen työväestökään voisi hyväksyä. Tosin tällä kertaa ei siitä ole mitään vaaraa, jos ed. Helo ja jotkut muut ristissä käsin katsovat, mutta täällä on tarvittu viime ke-

sänä jokainen ääni saadakseen tämä asia edes sille asteelle, jolla se nyt on. Tämän kautta voidaan tehdä nyt turhaksi se monarkistinen suunta, joka maassamme yritettiin saada voimaan.

Ed. Tanner: Ed. Virkkunen ja Erich ovat koettaneet torjua sitä, mitä minä äskeisessä puheessani lausuin kuningasvaalin toimittamisesta hallitusmuodon 38 §:n nojalla, väittäen, että useat arvovaltaiset lakimiehet ovat olleet asiassa sillä kannalla, että tätä pykälää hyvin kyllä voitiin käyttää. Kun minä omasta puolestani kuulun aivan pienimpiin profeettoihin lakimiesten joukossa, en tietysti voi yksinomaan oman käsitykseni varassa tässä asiassa kulkea, mutta luulen että puolellani on myöskin siksi arvovaltaa nauttavia lakimiehiä, että heidän lausunnoilleen täytyy antaa tässä asiassa ratkaiseva vaikutus. Niin esimerkiksi L. Mechelin eräissä teoksessaan nimeltä „Suomen perustuslakien sisällys” lausuu tämän asian yhteydessä, että „luonnollinen seuraus Suomen yhdistämisestä Venäjään oli niinikään, että Suomessa lakkasi olemasta voimassa säännökset Hallitusmuodon 37 §:ssä hallituksen hoitamisesta kuninkaan ala-ikäisenä ollessa ja 38 §:ssä siitä, miten on meneteltävä, jos koko miespuolinen kuningasheimo kuolee sukupuuttoon”. Samalla kannalla on myöskin eräs toinen lakimies J. K. Paasikivi kirjassaan „Suomen yleiset perustuslait”. Ja jos tämä pykälä kerran on ollut voimansa menettänyt, ei se tietenkään uudelleen voi voimaa saada, vaikkakin jotkut politikoitsijalakimiehet viime vuonna ottivat todistaakseen sitä, mitä heitä pyydettiin todistamaan.

Ed. Hultin: Ministeri Alkion äskeisen vastaväitteen johdosta pyydän lausua, etten ole sanonut tuon puheena olleen sähkösanoman vaikuttaneen nimenomaan maalaisliittolaisiin, vaan muutamisiin tasavaltalaisiin.

Ed. Estlander: I likhet med hr v. Wendt hyser jag den uppfattningen, att de stadganden i förevarande förslag till regeringsform, som beröra den svenska befolkningens intressen, äro i hög grad otillfredsställande, och har jag tidigare, då detta förslag behandlades inom lantdagen, varit i tillfälle att göra denna min mening gällande. Men jag kan icke vara med hr von Wendt ense, då han anför detta såsom ett avgörande skäl, huru man borde förhålla sig med avseende å nuvarande förslag. Här är, såsom hr von Wendt lätt borde inse, icke fråga om att godkänna detta förslag vare sig i dessa dess enskildheter eller i andra, där detsamma också nog skulle tarva förändringar, utan här

är en principomröstning mellan monarkiskt och republikanskt åskådningssätt, och i denna principomröstning har jag för min del tillåtit mig hysa den uppfattningen, att det vore önskvärt att den svenska lantdagsgruppens ställning bleve känd. Jag måste därför såsom obefogad och olämplig tillbakavisa den slutsats, som hr von Wendt drog.

Ed. Procopé: Det vore synnerligen intressant att ytterligare få fördjupa sig i denna diskussion, särskilt om de tyska telegrammens tillblivelse och om de hemliga krafter, som hade drivit sitt spel i Berlin under slutet av september månad senaste år. Det vore också av ett visst intresse att något närmare taga upp frågan, huruvida det var överensstämmande med uppfattningen bland republikanerna i den dåvarande lantdagen att i Berlin saken framställdes på det sätt, att Finlands sagda lantdag icke representerade hela Finlands folk. Jag tror emellertid, att en dylik diskussion är tämligen ofruktbar. Jag skall därför be att få inskränka mig till att fastslå ett faktum, som har framgått under denna diskussion, och jag går då tillbaka till ldgm. Ampujas yttrande.

Ldgsn. Ampuja är åtminstone en av de uppriktigaste bland socialisterna i denna kammare, ty medan de andra socialisterna, såsom minister Alkio redan framhållit, vilja tala och tala med Kuusinsens honungstunga, men försöka att anlägga en vit eller åtminstone endast ljusröd revisionistskepnad, så erkänner hr. Ampuja klart och tydligt att han vill gå i Kuusinsens fotspår, och han hotar redan med revolutionens spöke, om icke de vita i Finland giva vika och böja sig. Vi hava nog hört detta förr i den socialistiska tidningspressen, men vi hava tagit det såsom valagitation. Nu få vi höra det med den auktoritet, som det måste hava, då det yttras av en lantdagsman i kammaren. Det är ett visst avslöjande, som ligger i detta yttrande. Det synes mig vara en vetskap, som är dyrbar. Det är ett rätt värdefullt resultat av denna långa diskussion, värdefullt för alla vita, för centern och för liberalerna icke mindre än för högern.

Ministeri Vennola: En tahdo puuttua siihen yksityiskohtaiseen pyykinpesuun, mikä täällä on tapahtunut oikeiston ja vasemmiston välillä, mutta kaksi seikkaa tahtoisin kuitenkin panna merkille.

On käynyt tästä keskustelusta kyllin selville, että suuri virhe on tehty molemmilla tahoilla siinä, että laatiessa perustetta sille tärkeälle oikeusjärjestelylle kuin hallitusmuoto on, on sivuutettu kansan tahto. Sen teki oikeisto silloin, kun se

koetti saada aikaan kansallemme monarkistista hallitusmuotoa piittaamatta siitä, mikä kansan enemmistön tahto oli. Lukemattomia kertoja senaikuudessa keskustelussa julkisuudessa huomautettiin tästä ilman tuloksia. Sama virhe tapahtui myöskin vasemmiston taholta, kun punaisen vallan aikana koetettiin täällä toteuttaa toisenlaista, punaista hallitusmuotoa piittaamatta siitä, mitä kansan enemmistö kannatti.

Toisen erehdyksen tahtoisin myöskin merkitä, nimittäin omien kansallisten voimien arvioimisen. Kun oikeisto kääntyi Saksan puoleen ja teki siinä tekoja, jotka tänä iltana ovat tulleet valaistuksiksi, oli se yksi merkki kansallisen itsenäisyystuntomme alennustilasta. Muistan silloisen pääministerin puheen, johon täällä on jo viitattu ja jossa m. m. vedottiin myös siihen, kuinka suomalainen kansanainees ei ole pystynyt muodostamaan valtiota, ja haettiin todistuksia m. m. Keski-Venäjällä asuvista suomalaissukuisista kansoista, joilla ei ole minkäänlaista vakaantunutta valtiomuotoa, huomioon ottamatta ollenkaan niitä oloja, missä he ovat eläneet. Samanlainen oman kansallisuuden halveksiminen kävi esiin myös siinä kansalaissodassa, joka täällä syntyi ja jossa äärimmäinen vasemmisto myös turvautui ulkomaisiin voimiin tarkoitustensa suorittamiseksi, nimittäin venäläisiin.

Olen tahtonut nämä seikat panna merkille siitä syystä, että toivoisin, että näistä eletyistä teoista ja opeista jäisi myöskin jotakin jällelle, ja että myös, kun nyt tämä eduskunta käy säätämään tälle maalle uutta hallitusmuotoa, se lähtisi siitä, että se rakentaisi sen kansantahdon perustalle. Tämän uuden eduskunnan kokoonpano on antanut, kuten täällä on huomautettu, myöskin osviitan siinä suhteessa ja täyden arvostelun, murhaavan arvostelun niistä suunnitteluista, mitkä oikeistolla tässä suhteessa oli ja johon kansantahdon piittaamattomuuteen äsken viittasin. Toivoo sopii, että kun nyt käydään uutta hallitusmuotoa laatimaan, lähdetään jo siitä, että tahdomme sen laatia perustuen tämän kansan omaan olemukseen ja piittaamatta siitä, minkälaiset vaikutukset ja toiveet ulkomailla tässä suhteessa on.

Eräs seikka johtuu myöskin mieleeni keskustelusta, nimittäin se, että täällä on käynyt selville, että tällaisia yleisiä asioita ovat jotkut henkilöt ottaneet ajaakseen ikäänkuin urakalla. En tahdo tällä sanoa sitä, etteikö kullakin olisi oikeus kansalaisena osana suorittaa. Mutta sekä oikeiston että vasemmiston taholta on eletyässä ajassa niin paljon merkittävänä tässä suhteessa, että olisi syytä myös tämä opetus pitää mielessä. Ei mikään yksilö eikä mikään ryhmäkuntakaan ole

oikeutettu poikkeamaan niistä yleisistä osviitoista, minkä kansan ilmitullut tahto on tällaisille teoille antanut. Siinäkin suhteessa olisi siis syytä pitää kokemukset mielessä.

Ed. R y ö m ä: Ed. Tanner ensimmäisessä puheenvuorossaan osoitti, miten oikeisto yrittäessään tynkäduskunnan kautta saada monarkkista hallitusmuotoa voimaan, yritti ensin käyttää perustuslain säätämiä muotoja, mutta että oikeisto sitten epäonnistuttuaan tällä tiellä ryhtyi vallankumoukselliseen yritykseen, turvautuessaan hallitusmuodon vanhentuneeseen 38 §:ään. Täällä on sen jälkeen ed. Erich väittänyt, että väite Hallitusmuodon 38 §:n vanhentuneisuudesta olisi väärä. Minä pyytäisin kuitenkin ed. Erichiltä kysyä, minkä perustuslain pykälän nojalla on tynkäduskunta voinut sitten ottaa laatiakseen niitä hallitusmuotoehdotuksia, jotka täällä nyt ovat esillä. Minä katson, että jos kerran hallitusmuodon 38 § oli voimassa, niin eduskunta ei olisi ensinkään voinut yksimielisenä tunnustaa Suomen nuorta valtiota tasavallaksi, vaan se olisi ryhtynyt tämän 38 §:n mukaan ilman muuta valitsemaan Suomelle kuningasta. Mutta sensijaan, että se olisi ryhtynyt tähän, eduskunta kaksi kertaa yksimielisesti tunnusti Suomen tasavallaksi. Ja kun oli tapahtunut kapina, jonka johdosta eduskunnasta oli lähes toinen puoli edustajia joutunut pois, niin ei täten syntynyt tynkäduskuntakaan vielä ryhtynyt noudattamaan kysymyksessä olevaa 38 §:ää, vaan ryhtyi sen sijaan laatimaan uusia hallitusmuotoja, joita se suinkaan ei olisi jättänyt minkään monarkin vahvistettavaksi, vaan olisi nimenomaan vahvistuttanut ne ensin ja vasta sen jälkeen olisi valittu monarkki. Minä katson, että oikeisto noudattaessaan tätä menettelytapaa jo sillä tunusti, että tämä 38 § on vanhentunut. Mutta kun se näki, ettei se päässyt asiansa perille tätä laillista, perustuslain säätämää järjestystä, niin se silloin vasta hätätilassa turvautui vanhentuneeseen Hallitusmuodon 38 §:ään ja teki siinä siten ilmeisesti vallankaappausyrityksen.

Ed. H e l e n i u s - S e p p ä l ä: Kun pitkästä aikaa olen joutunut kuulemaan eduskunnan keskusteluja, on illan keskustelun täytynyt tehdä varsin omituisen vaikutuksen kuuliiaan.

Kun ulkomailla tulee puheeksi Suomen itsenäisyyden tunnustaminen, niin englantilainen tai amerikalainen sanoo hyväntahtoisesti hymähtäen: kunhan saatte itse ensin asianne reilaa, niin kyllä teidän itsenäisyytenne tunnustetaan. Joutuu sitten varsin vaikeaan asemaan, kun pitää vastata kysymykseen, mikä on nyt Suomen hallitusmuo-

to, millä tavalla tätä maata oikein hallitaan. Vaikka siinä paraansa koettaa tehdä, koettaa selittää, ottaen huomioon eri katsantokannat, niin seuraus on se, että kysyjä uudelleen hyväntahtoisesti hymähtää ja sanoo, että täytyyhän teidän itsenne myöntää nyt, että teidän on saatava asianne reilaa, ennenkuin suurvallat voivat valtakuntanne itsenäisyydelle lopullisen tunnustuksensa antaa. Kun tällä tavalla ovat asiat, niin on sitä oudommalta tuntunut tämän illan keskustelu. Näyttää ensinnäkin siltä, kuin täällä olisi erinomaisen hyvää aikaa. Eduskunnalla sitä on, senhän tiedämme ennestään. Mutta vieläkin oudommalta tuntui ed. Estlanderin puhe siitä, ettei ole minkään näköistä kiirettä nyt hallitusmuodon järjestämisellä. Varsin hyvästi hänen mielestään voimme toistaiseksi odottaa. Mutta siitä voi olla hyvin helposti seurauksena, että saamme myöskin odottaa Suomen itsenäisyyden tunnustamista.

Täällä on sanottu, että tämä asia pitäisi lähettää valiokuntaan, että uudetkin eduskunnan jäsenet paremmin voisivat kantansa siihen nähden määrätä. Minä luulen, että uudet edustajat eivät tällaista lisävalaistusta kaipaa. Kyllä kai jokaisen edustajan tähän eduskuntaan tullessaan on täytynyt juuri tähän kysymykseen nähden kantansa määrätä.

Mutta kun minä puheenvuoroa pyysin, minä tein sen varsinaisesti toisesta syystä. Sattui kerran tilaisuus, jossa englantilainen liikemies vartavasten kysyi meiltä suomalaisilta, kun äskettäin olimme matkalla, onko siinä perää, että meidän maassamme ovat olot sellaiset, kuin Englannissa vielä huudetaan. Hän sanoi olevansa puutavara-kauppias ja lisäsi, että heillä olisi hyvä halu tehdä puutavarakauppoja Suomessa, mutta että vakuutetaan, ettei täältä saa mitään tavaraa sen vuoksi, että bolshevistikapina milloin tahansa voi uudelleen puhjeta. Oli läsnä eräs suomalainen liikemies, joka — samoin kuin me toiset — vakuutti, että kyllä kai tämä maa ei ole sen suuremmalle bolshevismivaaralle alttiina, kuin mikä muu Euroopan maa tahansa tällä hetkellä. En voi kieltää, että tällaisissa oloissa teki ikävän vaikutuksen, kun sai lukea — niinkuin äskettäin sai lukea Skandinavian lehdissä, — että Suomen armeijakin muka on ostettu Leninin ruplilla, kun levitettiin tuollaista tietoa, ilman että sitä heti jyrkästi peruutettiin. Kun pääsimme Suomeen asti, saimme kuulla asianomaisen päällikön vakuutuksen, että tällaisessa puheessa ei ollut perää. Minkälaisen vaikutuksen luulette te tuollaisten uutisten tekeminen Suomeen nähden? Luuletteko te, että Suomen asiaa sellaisilla puheilla edistetään? Luuletteko, te, että ulkomaalaisen, joka tahtoo var-

masti periä tavaransa, tekee mieli tehdä kauppaa maassa, jonka omalta taholta tuollaista vakuutetaan, sillä tästä maasta nuo uutiset ovat kotoisin.

Eduskunnassa on — niin huvittavaa kuin tämä keskustelu muuten on ollutkin sivullisen kuunnella — esiintynyt onneton lausunto sosialidemokraattien taholta. Sitä lausuntoa toinen yritti jonkun verran korjata. Mutta kun tästä korjaamisesta — ed. Ampujan lausunnosta — vedetään taas se johtopäätös, mikä Suomen eduskunnassa on siitä tehty, että se on kerrassaan leimattava paljastukseksi uuden kapinan hankkeista, minkälaisen vaikutuksen te luulette tällaisen puheen tekävän muualla? Minä luulen, että se lausunto ei ollut sen arvoinen, että siihen olisi kannattanut niin suurta huomiota kääntää, ja minä luulen, että se johtopäätös, joka siitä vedettiin, on varsin liioiteltu. (Eduskunnasta: Väärä! Väärä!) Minä olen sanonut tämän sentakia, että olen vakuutettu, että meidän täytyisi jonkun verran tänä aikana punnita sanojamme, koska myöskin muualla seurataan meidän sanojamme ja tekojamme ja muodostetaan niiden mukaan käsitys siitä, olemmeko me sellaisella tasolla, että itsenäisyytemme voidaan tunnustaa. Tähän puoleen asiasta tahdoin lyhyesti koskea.

Minä luulen, että olisi nyt aika päästä äänestykseen, sillä puheet siitä, kuinka oikeutettua Hallitusmuodon 38 §:n käyttäminen j. n. e. oli, eivät kai enää ketään vakuuta, enemmän kuin ovat vakuuttaneet vaalien aikana.

On eräs seikka, johon en saata olla viittaamatta, kun minulla kerran on puheenvuoro. Täällä ed. Erich viittasi siihen, että oli kuullut jonkun Ruotsinkin sosialidemokraatin vakuuttavan, että kruunulla on arvonsa. Minä luulen, että tällaiseen yksityiseen lausuntoon vetoaminen on jotenkin samantapaista kuin esim. Hufvudstadsbladetin vakuutus siitä, että Ruotsin raittiusväki ei enää ole kieltoain kannalla, tullakseni alalle, jota minä hyvin tunnen. Kyllähän jonkun yksityisen lausunnon voi vetää esiin, miltä alalta tahansa, mutta ei suinkaan ed. Erich itseään luule, että jos Ruotsi olisi ollut samassa asemassa kuin me, että siellä olisi ruvettu sosialidemokraattiselta taholta monarkista hallitusmuotoa ajamaan. Se kai pitäisi olla jokaiselle selvä.

Ed. Vuokoski: Kun nyt eduskunta kohdakkoin ryhtyy tekemään päätöstä hallitusmuodon periaatteesta, on siinä valittavaa se seikka, että nyt koossaoleva eduskunta ei voi asettua yksimielisenä hallitusmuotoperiaatteen taakse, niinkuin teki se eduskunta, joka tässä samassa huoneessa 6 päivänä joulukuuta 1917 istui. Nykyisessä ti-

lanteessa se yksimielisyys olisi nyt meidän maallamme ja kansallemme tarpeen.

Ed. Estlander: Då man här rest, har man någonting att berätta, heter det. När doktor Helenius-Seppälä gick upp på talartribunen, antog jag, att han skulle berätta om sina erfarenheter från nykterhetskongresserna utomlands, men jag blev något förvånad över att få höra, att det, som han hade på hjärtat, var den senaste storpolitiska uppfattningen angående Finland. Det var nästan som om han skulle hava kommit såsom kurir för vårt utrikesministerium. Jag måste ändå tillstå, att jag skulle hellre hava hört doktor Helenius tala om nykterheten. Och även efteråt anser jag, att vad han därom skulle hava sagt skulle hava grundat sig på större sakkunskap och nästan hört mera tillsammans med diskussionen, än det som han nu sade.

Det var emellertid icke om doktor Helenius som jag hade tänkt yttra mig, utan det var i anledning av att minister Vennola ansåg sig kallad att plötsligt uppstå för att söka skipa en god rättvisa åt alla partier här, giva var sin orlovssedel von oben herab. Jag skulle gärna unna herr minister Vennola att också själv få taga med sig en erfarenhet från denna diskussion. Och jag skulle närmast vilja formulera den så att herr minister Vennola måhända kunde besinna, hurusom det icke är klokt, icke parlamentariskt klokt, att man likställer partier, på vilka den regering, hvori man har förmånen att sitta, dock vill stöda sig, med den röda socialismen. Likaledes ville jag, att herr minister Vennola bleve, småningom, övertygad om att det dock icke är fullt tillståndigt för en regeringsmedlem att yttra sig såsom han gjorde angående chefen i en tidigare regering, som satt under förhållanden och med en lantdag, då säkerligen herr Vennola icke hade skänkt förtroende att sitta i regeringen.

Ed. R. Erich: Ed. Ryömän kysymyksen johdosta pyydän vain lyhyesti huomauttaa seuraavaa. Tasavaltalaista valtiomuotoahan täällä ei ole milloinkaan säädetyssä järjestyksessä saatettu voimaan, vaikka kyllä lähellä oltiin. Hallitusmuodon 38 §:ään turvauduttiin tietenkin hätäkeinona, mutta sellaisena hätäkeinona, jonka laki itse tarjosi käytettäväksi ja joka ei ollut millään tavalla siis lainvastainen. Laki, s. o. tämä 38 §, ei myöskään pakottanut välittömästi ryhtymään kuninkaan vaaliin, vaan voitiin kyllä väliaikaisesti järjestää asia toisinkin, niinkuin voidaan havaita tämän pykälän loppuosasta. Ja että näin meneteltiin, oli tietysti aivan luonnollista, koska

1772 vuoden hallitusmuoto, niinkuin jokainen myöntää, oli aivan vanhentunut ja kun vielä tosilot kaikissa suhteissa olisivat tehneet tuon 38 §:n välittömän sovelluttamisen tosiasiallisesti mahdolltomaksi. Voidaan myöskin viitata siihen, että Ruotsissa 1809 katsottiin tarpeelliseksi ja välttämättömäksi ensin saada aikaan uusi hallitusmuoto valtiolle, katsottiin tarpeelliseksi että säädetyt ensin tulivat yksimielisiksi uudesta perustuslaista ja vasta sitten oli valtakunnalle hankittava kuningas. Ei voida niinkään varmuudella sanoa, missä järjestyksessä tällaisen interregnumin, väli-tilan, vallitessa on meneteltävä; siihen tosin asialliset suhteet aina enemmän tai vähemmän vaikuttavat. Senvuoksi minä, rajoittuakseni tähän lyhyeen lausuntoon, tahtoisin sanoa, etteivät ne muistutukset, mitkä ed. Ryömä on tästä menettelystä tehnyt, ole sellaisia, että niiden nojalla voitaisiin väittää, että 38 §:n sovelluttaminen, silloin kuin tämä sovelluttaminen tapahtui, olisi ollut vastoin perustuslakia, jos kohta, niinkuin edellä on mainittu, voitaneen olla eri mieltä siitä, oliko se poliittiselta kannalta tarkoituksenmukaista vai eikö.

Ed. Juutilainen: Minä pyydän yhtyä siihen käsitykseen, että kaikki ne, jotka lähtivät Ruotsin vallan aikuisen hallitusmuodon 38 §:n mukaan kuningasta valitsemaan, tekivät vallankaappausyrityksen ja ovat siitä saatettavat oikeudelliseen edesvastuuseen.

Ed. P. Virkkunen: Sen johdosta, että ed. Tanner myöhemmässä lausunnossaan katsoi sopivaksi yrittää turvautua poissaolevan henkilön auktoriteettiin, katson olevani velvollinen ilmoittamaan, että hänellä siihen ei ole mitään oikeutta. Minulla sattuu olemaan edessäni asiakirja, joka sen selvästi todistaa. Kun viime vuoden lokakuun 9 päivänä tässä samassa salissa herra Paasikivelle joku puhuja huomautti samasta asiasta, minkä ed. Tanner on täällä koettanut uudelleen tuoda esille, niin herra Paasikivi itse lausui seuraavaa: „Edellisen lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että arv. puhuja ei siteerannut oikein muistutusta minun perustuslakijulkaisustani. Hänen olisi pitänyt lukea 38 §:ään liittyvä muistutus, jossa sanotaan, että 38 § ei ole kumoutunut eikä kadottanut voimaansa, vaan sanotaan: 'Muuten ei Suomen yhdistämisen jälkeen Venäjän valtakuntaan tämän pykälän jälkimäinen osa enää sovellu'. Se sana, jota tässä käytetään, on „sovellu” (tillämplig). Hänen olisi pitänyt myöskin lisätä, että minun perustuslakipainoksessani on monta kohta, joissa lakipykälät on

painettu pienemmällä painoksella, vaikka ei ole minkäänlaista epäilyä siitä, että näitten pykälien periaatteet, vieläpä yksityiset säännöksetkin eräissä suhteissa ovat noudatettavat." — Tämä riittänee herra Tannerille.

Ed. Niukkanen: Koska edellinen puhuja on tässä tuonut esiin sen keskustelun, joka täällä on käyty kuuluisan 38 §:n yhteydessä ja silloisen pääministerin julkaiseman teoksen perusteella pyydän että arvoisa edellinen puhuja kiinnittäisi huomionsa myöskin senaattori Paasikiven teoksen alkulauseeseen, jossa hra Paasikivi selvästi sanoo, että ne ja ne pykälät, tarkoittaen myöskin 38 §:ää, eivät ole enää voimassa.

Ed. Arajärvi: Kun ministeri Vennola on saapunut paikalleen, pyydän huomauttaa häntä siitä että hän opetuspuheensa alkuosassa peityin sanoin näytti uudistavan sen syytöksen entiseen hallitukseen nähden, jonka ed. Schauman täällä pani vireille. On odottamatonta, jos hän on sen tehnyt, että ministeri Vennola, jolla on mahdollisuus hallituksen jäsenenä päästä selvytyteen siitä, mitä edellinen hallitus tässä suhteessa on tehnyt tai tekemättä jättänyt, on puheenalaisen lausuntonsa antanut.

Ed. Schauman: Med anledning av herr Setäläs sista yttrande ber jag ännu att få tillägga, att min mångomtalade resa företogs, sedan tillstånd därtill utverkats av de republikanska gruppernas ordförande, herr Ahmavaara, som då ännu var republikan, och herr Alkio. Regeringen visste fullkomligt, i vilket syfte jag reste; åtminstone visste det herr Svinhufvud och herr Stenroth, men sannolikt också herr Setälä.

Slutligen ber jag att i anledning av herr Procopés yttrande få anmärka, att det minsann överhuvud icke behöves i utlandet vare sig hemliga eller öppna inhemska krafter, för att utlandet skulle förstå, att den lantdag, som fattade beslut om den monarkiska styrelseformen, faktiskt icke representerade finska folket. Det förstod man överallt utomlands, och det böra vi också nu småningom förstå, vi som sitta här och se, att sammansättningen av lantdagen nu är helt annan än för ett år sedan.

Ministeri Vennola: Ed. Arajärven lausunnon johdosta tahtoisin huomauttaa, että minä hallituksen tekemisistä tai tekemättä jättämisistä en lausunut halkaistua sanaa. Totesin ainoastaan että silloinen oikeisto jätti piittaamatta kansan tahdosta, kun se vähän runsaamman kuin $\frac{1}{4}$

äänien pohjalla täysilukuisesta eduskunnasta koetti perustaa kuningasvaltaa ja rakentaa kuningasistuimen yhdelle jalalle.

Ed. Procopé: Jag har aldrig varit medveten om att den republikanska gruppen vid senaste lantdag icke betraktade denna lantdag såsom representerande Finlands folk. Det är en uppfattning, som av herr Schauman nu här framförts och som torde av honom framförts även i Berlin. Jag anser emellertid att en sådan framställning icke varit lojal mot landet och dess dåvarande lantdag, ej heller mot dess republikanska partier.

Ed. Arajärvi: Pöytäkirjasta näkyy, missä määrin ministeri Vennolan lausunnon alkuosa antoi aihetta minulle lausua sitä mitä lausuin. Sitä kiitollisempi olen nyt kun hän myöhemmässä lausunnossaan ilmoitti että hän ei ole tahtonut yhtyä ed. Schaumanin lausuntoon, mikäli se koski edellisen hallituksen toimintaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Nyt on toimitettava lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos vähintään $\frac{2}{3}$ annetuista äänistä kannattaa lakiehdotuksen hyväksymistä, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n mukaan hyväksytty, muuten hylätty.

Äänestys ja päätös:

Kirjallinen äänestysesitys luetaan:

„Joka hyväksyy puheenaolevan ehdotuksen Suomen Hallitusmuodoksi sellaisena kuin eduskunta on sen 1917 vuoden toisilla valtiopäivillä lepäämään jätettäväksi hyväksynyt, äänestää „jaa“; joka sitä ei hyväksy äänestää „ei“. Jos vähintään $\frac{2}{3}$ annetuista äänistä on jaa-ääniä, on ehdotus hyväksytty, mutta muuten on se hylätty“.

Äänestyksessä annetaan 38 „jaa-“ ja 139 „ei-ääntä“.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hylätä nyt esilläolevan lakiehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

2) 1918 vuoden ylimääräisillä valtiopäivillä lepäämään jätetty esitys Suomen Hallitusmuodoksi

esitellään ainoata käsittelyä varten.

Puhemies: Ensin sallitaan asiassa keskustelu. Kun se on julistettu päättyneeksi, toimitetaan asiassa lippuäänestys.

Kun ei kukaan halua puheenvuoroa, julistetaan keskustelu päättyneeksi.

Puhemies: Nyt on toimitettava lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos vähintään $\frac{2}{3}$ annetuista äänistä kannattaa lakiehdotuksen hyväksymistä, on lakiehdotus V. J:n 60 §:n mukaan hyväksytty, muuten hyljätty.

Äänestys ja päätös:

* Kirjallinen äänestysesitys luetaan.

„Joka hyväksyy puheenaolevan ehdotuksen Suomen Hallitusmuodoksi sellaisena, kuin eduskunta on sen 1918 vuoden ylimääräisillä valtiopäivillä lepäämään jätettäväksi hyväksynyt, äänestää „jaa”; joka ei hyväksy sitä, äänestää „ei”. Jos vähintään $\frac{2}{3}$ annetuista äänistä on jaa-ääniä, on ehdotus hyväksytty, mutta muuten on se hyljätty.

Äänestyksessä annetaan 36 „jaa-” ja 138 „ei-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hylätä nyt kyseessä olevan esityksen.

Asia on loppuun käsitelty.

3) 1918 vuoden valtiopäivillä lepäämään jätetty esitys, sisältävä yleisiä perustuksia kielellisten olojen järjestämiseksi oikeudenhoidossa ja hallinnon eri aloilla,

esitellään ainoata käsittelyä varten.

Puhemies: Ensin sallitaan asiasta keskustelu. Kun se on julistettu päättyneeksi, toimitetaan asiassa lippuäänestys.

Keskustelu:

Ed. Estlander: På skäl, vilka nogsamt framfördes, då detta förslag behandlades vid senaste lantdag, ber jag att få föreslå, att förslaget måtte förkastas.

Ed. Colliander: Jag understöder herr Estlanders förslag.

Ed. Wuorimaa: Minä myöskin ehdotan, että tämä lakiehdotus, joka on äänestetty yli vaalien, tällä kertaa kumotaan.

Ed. Tanner: Minä puolestani pyydän yhtyä niihin, jotka ehdottavat tämän esityksen hylkäämistä.

Keskustelu asiassa julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Nyt on toimitettava lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos vähintään $\frac{2}{3}$ annetuista äänistä on kannattanut lakiehdotuksen hyväksymistä, on lakiehdotus Valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n mukaan hyväksytty, muuten hyljätty.

Äänestys ja päätös:

Kirjallinen äänestysesitys luetaan.

Joka hyväksyy puheenaolevan lakiehdotuksen sellaisena, kuin eduskunta on sen 1918 vuoden valtiopäivillä lepäämään jätettäväksi hyväksynyt, äänestää „jaa”; joka ei sitä hyväksy, äänestää „ei”. Jos vähintään $\frac{2}{3}$ annetuista äänistä on jaa-ääniä, on ehdotus hyväksytty, mutta muuten se on hylätty.

Äänestyksessä annetaan 29 „jaa-ääntä ja 141 „ei-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hylätä nyt käsiteltävänä olevan esityksen.

Asia julistetaan loppuunkäsitellyksi.

4) Kertomus niistä toimenpiteistä, joihin hallitus on ryhtynyt vuosina 1917 ja 1918 näiden ja edellisten vuosien valtiopäivillä tehtyjen päätösten johdosta

esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan.

5) Normaaliraitaisen rautatien rakentamista Sortavalan kaupungista Koirinojaan

koskeva edustaja M. Erichin y. m. anomusehdotus n:o 15 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Niukkanen: Tarkotuksella että nämä päiväjärjestyksessä olevat lukuisat rautatieano-